

Upravništvo: Ljubljana, Poccinjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Inzeratni oddelk: Ljubljana, Poccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pokrajinskem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti. Cor. Post. No 11-3118
IZKljučno ZASTOPSTVO za oglaševanje iz K. Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Ishaja vsak dan čez ponedeljek
Naročnina mesečno 18.000
in inozemstvo vključno: »Ponedeljek«
trome 18.56.50.

Uredništvo:
Ljubljana, Poccinjeva ulica št. 5. telefon
31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ad estero:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Uspel napad na sovražnikov konvoj ob Alžiru

Trije veliki parniki zadeti, med njimi en 10.000 tonski 27 sovražnih letal sestreljenih

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 19. maja naslednje 1089. vojno poročilo:

Konvoj, ki je plul vzdolž alžirske obale, je bil napaden od naših torpednih letal, ki so zadel tri parnike velike tonaže. Enega izmed teh parnikov, ki ima 10.000 ton, je smatrali za potopljeno.

Oddelek sovražnih letal so obstreljevali s strojnimi nekateri kraji v Kalabriji. Bombardirali so Porto Empedocle, Trapani in otok Pantellerio. Prizadeta škoda je omejene važnosti. Žrtve se niso javljene.

Med temi napadi je sovražnik izgubil po prizadevanju lovcev in obrambnega topništva 27 letal, 4 v Portu Empedocle, 14 severozapadno od Trapanija in 9 na Pantelleriji.

Divjaštvo anglosaških letalcev

Alghero, 19. maja. s. Kričec primer zverinske slepote sovražnih letalcev, ki hočejo zlomiti duha sardinjskega ljudstva, je polet, izvršen nad mesteci Alghero, omenjen v vojnem poročilu št. 1088. Napad je veljal izključno samo bivališčem. S čisto premišljeno točnostjo so bili izklučeni kakršnikoli vojaški cilji. Kakor da ni zado-

stovala svetla mesečna noč, so sovražni letalci metali cele snope raket, da so bolj razločevali cilje. Med temi so znana zgodovinska aragonska stolnica, škofijski dvorec in nekoliko desetkov meščanskih hiš s civilnim prebivalstvom. Ne glede na podivjanost napada je bilo vedenje prebivalstva vzorno in je pokazalo tradicionalno odvažnost sardinjskega plemena. Škof Ciuchini se ni hotel oddaljiti iz ruševin svojega bivališča in svoje stolnice. Med nedolžnimi žrtvami novih gusarjev je 6 otrok skvadrista nuncijsa Carija. Ostale žrtve so po večini ženske in otroci.

Bukarešta, 19. maja. s. Bukareški listi objavljajo danes slike eksplozivnih predmetov, ki jih mečejo ameriški letalci na italijanska mesta, in slike otrok, poškodovanih od pobranih eksplozivnih predmetov. Listi se soglasno zgražajo nad tem barbarškim početjem ameriških letalcev in označujejo to postopanje kot gangsterstvo. Po tej krutosti, naperjeni proti italijanskim otrokom, po bombardiranju odprtih mest in po letalskih napadih, zavestno naperjenih proti civilnemu prebivalstvu, se mora vsakdo vprašati, česa vsega se bodo Američani še domislili, da bi napravili vojno še bolj obojavanja vredno in barbarško, se bo pa še bolj onečastili pred omkanimi narodi.

Dediščina slave in vere v zmago

Šef glavnega stana Vojske o nevenljivih zaslugah prve armade

Rim, 18. maja s. »Le Forze Armate« objavljajo naslednje dnevno povelje šefa Glavnega stana Kr. vojske z datumom 13. maja 1943-XXI.

Na Ducejev ukaz je junaška prva armada danes prenehala z odporom. Ko so izžgali strelivo, živeli in gorivo po nadčloveški borbi, ki je zavzela legendarni izraz, so morali preostali iz številnih bitk, ki so ob nenaklonjeni sreči vedno odbržali živo slavo našega orožja, podležiti odločni premoči na ludeh in sredstvih. Sovražnik jih ni uklonil, razbila jih je usoda, ki preko najvišje žrtve najboljših potrjuje pravico do življenja narodov, ki verujejo v krepkost žrtvovanja. Preden je izpolnil dolžni ukaz, je junaški poveljnik armade maršal Italije Giovanni Messe izdal na svoje čete naslednje poslanice:

»V trenutku, ko nepremagana prva armada zadnja snema svoje slave z zavez pred ogromno premočjo sovražnika, nastavljam poveljnikom ter italijanskim in nemškim četam svojo ganljivo zabavo in nemškimi pohvali. Epična junaška dejanja prve armade bodo ostala za vedno čudovit dokaz hrabrosti in vneme italijanskih in nemških vojakov. Slava jim! Vzklitke z menoj: Živela nesmrtna Italija! Živela Nemčija!«

Tako so prešli v zgodovino dogodki te dolge in hude afriške vojne, ki je trajala 35 mesecev. Istočasno se zaključuje z epinim odporom, ki je vzbudil občudovanje sveta in samega objestnega sovražnika, stran nevenljive slave prve italijanske armade. Čast padlim in preostalim, ki so se borili do zadnjega za čast svoje zastave!

Zvesti so bili zapovedi v popolni predanosti in brez pridržka prepričani, da bo v krvavi bilanci vojne njih postavka zabeležena med aktiva. Njih žrtve ni in ne bo zaman. Ostalim edincem naše Vojske, ki so ostale, da nadaljujejo borbo, prepričana prva armada dediščino svoje slave, svoje vere in svojega vzgleda, ki potrjuje kaj zmoredno sposobnost in hrabrost šefov, žilavost in junaštvo čet, odločitev, upirati se preko mej človeških možnosti. Ta stran svetlejša junaštva, ki je zopet posvetilo zemljo Afrike za naše pravice, naj bo ploden vzgled, iz katerega črpajo veterani povod za upravičen; ponos in preteklosti in za svečano obvezo za bodočnost, mladi vojski pa krepkost žrtvovanja, kult dolžnosti in moško trdnost in sklepov. V težki uri, ki jo preživljamo, ni meje v dolžnosti vsakogar. Ena je naloga za vse: prekaliti voljo za zvesto borbo do zmage.

Šef glavnega stana: Rosi.

poudarja, da je ta borba omogočila Osi, da se je zbrala za obrambo evropske celine, katere je postala močno utrjen branik, ob katerem bodo morebitni poizkusi prodora s strani Angloameričanov naleteli na odpor, ki presega vse nasprotnikove račune.

Odmevi na Daljnem vzhodu

Singhaj, 18. maja s. Zadnje faze bitke v Tunisu in junaški odpor italijanske nemških čet komentira ves krajevni tisk v uvodnikih, ki opozarjajo na hrabrost in najvišjega duha žrtvovanja slavne italijanske prve armade in njegovega poveljnika maršala Messeja. Številni krajevni listi še naprej objavljajo uvodnike največjih italijanskih listov, ki se citirajo v uvodnih komentarjih vsega tiska.

Ameriški pohlep po afriških zakladih

Buenos Aires, 18. maja s. »New York Times« piše, da zmaga v Tunisu ne dopušta samo važnih vojaških priprav za vdor v Evropo, temveč kaže tudi zanimanje Amerike za Afriko. Z vojno je Amerika prvič prišla v Afriko. Zgradili smo na črni celini letališča in potrošili ogromne vsote za pristanišča in skladišča. Neverjetno je, piše list, da bi se Zedinjene države ob koncu vojne odrekle svojim interesom na afriški celini. Združeni narod so prevzeli veliko odgovornost v Afriki, v kateri mora tudi Amerika imeti svoj delež. Zedinjene države so zainteresane na blagostanju in važnosti Afrike, ker je važen činitelj ameriške varnosti.

Umrla je mati ministra Eksc. Bigginija

Sarazna, 18. maja s. Po dolgi bolezni, katero je potrpežljivo prenašala, je vedro umrla ga. Marija Biggini, mati ministra za narodno vzgojo. Eksc. Biggini se je nahajal ob zgledu ljubljene matere, ko je umirala. Ljudstvo Sarzane globoko žaluje za gospo Biggini, ki je bila žena velikih kreposti. Vedno je kazala globok patriotizem ter storiла mnogo dobrega. Umrla je v starosti 58 let. Pokopana bo v četrtek jutraj. Duce je poslal ministru Bigginiju sožalno brzojavko.

Pogreb akademika Marcolonga

Rim, 18. maja. s. Davi so pokopali akademika Italije Roberta Marcolonga. Navzočih je bilo mnogo odličnikov iz političnih in kulturnih krogov, zastopstva ustanov in številni akademiki Italije s predsednikom Federzontjem, ki je opravil fašistični obred.

Opustošenje v Londonu

Naraščajoče vznemirjenje prebivalstva — Pomanjkljivost londonske protiletalske obrambe

Stockholm, 18. maja. s. Posebni dopisnik lista »Afton Tilmningen« iz Londona piše, da prizorov opustošenosti v raznih okrajih mesta in zlasti v središču ni mogoče opisati z besedami in celo fotografije ne dajo prave predstave o dejanskem obsegu škode. Strahu pred bombardiranjem se je pri Londončanem zdaj pridržil nič manjši strah pred lastnim protiletalskim topništvom, ki povzroča ob vsakem sovražnem napadu veliko škodo in številne žrtve. Draginja je postala prava šiba boja. Zaradi pomanjkanja službenega oseba si morajo v lokalnih gostje sami sreči. Glede prebivalstva poudarja dopisnik, da vojna močno vpliva na živce prebivalstva. Ljudje so vedno bolj razburjeni. Čuti se tudi pomanjkanje listov in revij, včasih je treba iskati več ur, da se najde kak dnevnik. Tudi ameriški listi so redki in že več tednov stari.

Stockholm, 18. maja. s. Dopisnik lista »Svenska Tagebladet« poroča zanimive podrobnosti o najnovejšem bombardiranju Londona po nemškem letalstvu. Kakor je znano, so Londončani se preden je bil dan letalski alarm silili strahovite detonacije, katerim vzrok ni bil znan. Nato se je izvedelo, da je enemu nemškemu bombniku uspelo neopaženo prodreti letalsko zaporo Londona in odvreči bombe na objekte. Z raznih strani so se slišale silovite kritike glede učinkovitosti londonskega protiletalskega topništva. Letalski alarm ob tem napadu nemškega letalstva je bil najdaljši, odkar nemška letala napadajo.

Stockholm, 17. maja s. Dopisniki švedskih listov v Londonu poudarjajo, da je bil zadnji napad nemških letal na angleško glavno mesto izredno hud. Bombe so padle v razne kraje mesta in povzročile znatno škodo. Bili so štirje letalski alarmi in med obrevalstvom je nastala panika. Med bombardiranjem se je začela strašna eksplozija katere niso povzročile bombe, temveč je nastala iz nepojasnjenih vzrokov. Londonski listi poudarjajo, da je nemško letalstvo energično odgovorilo na nedavne napade angleškega letalstva na Nemčijo. Angleški vojski kritiki poročajo, da se nemški bombniki poslužujejo nove napadalne tehnike. Nemška letala sledijo angleškimi letalom, ko se vračajo s kakšnega napada na kontinent, in se na ta način izognemo zaporam nad južno obalo Anglije. Ta postopek je rodil odlične uspehe in londonski tisk obžaluje nezadostnost protiletalskega topništva, ki je bilo brez moči spriča takega načina napadajo.

Nešteti požari v Cardiffu

Berlin, 18. maja. s. Glede napada nemških težkih bojnih letal na pristanišče Cardiff ob južno zapadni obali Anglije, o ka-

terem je javilo današnje poročilo vrhovnega poveljništva nemških oboroženih sil, so doznajajo iz pristojnega vira naslednje podrobnosti:

Ko se je kmalu po tretji uri zjutraj pričel smrtonosni napad je luna razsvetljevala objekte, ki so si jih nemška letala izbrala. Nemška letala, ki so prihajala z več ameri, so priletela nad mesto tako nenadoma, da so popolnoma presenetila celotno obrambo mesta. Leteč v srednji višini so se nemški piloti okoristili tudi s posebno topografsko obliko mesta, ki je popolnoma geometrična. Tako jim je uspelo izslediti objekte in odvreči nanje svoje tovore bomb. Večkrat so nemška letala preletela tvornice za vojne potrebščine in pomole v Cardiffu ter so jih napadla z bombami velikih kalibra.

Ko so sovražna protiletalska topništvo in nočni lovci stopili v akcijo, so nemška letala že opravila svojo nalogo in se pripravljala za povratek na svoja oporišča. Tako so se odtegnili reakciji, ki ni dosegla nobenega uspeha. V primeri s kratkotrajnostjo nemškega napada — napad je trajal okrog 30 minut — je bil učinek izreden. O tem pričajo ogromna razdejavanja, ki so jih nemški piloti opazovali v sovražnem pristanšču. Gigantski plamenj so se dvigali proti nebu zlasti iz nekega industrijskega podjetja, katero so številne bombe zadele v polno, in iz skladišč v napol porušeni pristanišču. V veliki razdalji od mesta so nemški piloti lahko opazili še 20 drugih velikih požarov, katere je bilo zaradi obsebnosti lahko razločevati med tisoč majhnih požarov, ki so izbruhnili na vseh krajih.

Bojazen pred komunistično nevarnostjo v Južni Afriki

Lizbona, 17. maja. s. Šef južnoafriške opozicije dr. Malan je zatrdil v nekem volinim govoru, da bi bilo za Južno Afriko mnogo bolje, če bi v vojni zmagała Os in ne Rusija, ki se bori za Anglijo in Ameriko. Morebitna sovjetska zmaga bi imela za posledico, da bi se komunistem razširilo v Južni Afriki in uničilo vse, kar je sveto in drago krščanskim narodom in beli rasi. Če bomo zmagali, je nadaljeval dr. Malan, bo obstojala naša politika v tem, da bomo zaključili dejansko sodelovanje v vojni in umaknili naše čete ter poskrbeli za našo obrambo v naših mejah ali vsaj v mejah Južne Afrike, kakor so bile določene na podlagi zakona o obrambi. Dr. Malan je nato obtožil generala Smutsa, da se je poslužil politične prevrtnosti in razpisal volitve v Južni Afriki v vojnem času ter izkoristil čustva, ki so nastala v državi po tuniški vojni.

Odbiti sovjetski napadi

15 sovjetskih tankov uničenih — Na zapadu je bilo sestreljenih 25 sovražnih letal

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 19. maja. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na vzhodni fronti kubanskega predmestja in na prostoru pri Izjumu so sovjetske čete z oklopnimi vozovi in podporo bojnih letalcev po močni topniški pripravi napadli nemške postojanke. Bili so v protisunkni vrzini nazaj. Pri tem je izgubil sovražnik samo v odseku ene divizije ob kubanskem predmestju 15 oklopnih voz.

Na obalnem področju Sicilije, ob Rokavskem prelivu in ob obali Atlantika so večerjale nemški lovci in protiletalsko topništvo ter zaščitne enice vojnega mornarice sestrelili 25 sovražnih letal, med njimi številne težke bombnike.

Tudi preteklo noč so bili vojaški cilji na področju Londona obmetani z bombami težkega kalibra. Eno letalo se ni vrnilo. Protiletalsko topništvo je sestrelilo 10.000. sovražno letalo od začetka vojne.

Uspešni boji krajevnega značaja na vzhodu

Berlin, 18. maja. s. Večera so bile vse akcije nemških čet v raznih odsekih vzhodne fronte krajevnega značaja. V vzhodnem odseku kubanskega predmestja so skupine nemške pehote nadaljevale čiščenje na področju, ki je bilo zopet osvojeno 14. maja južnozapadno od Krimskaja. Ostanke sovražnih skupin, ki so bili razpršeni med temi operacijami, so bili vrženi iz gozdnatega področja, kamor so se skrili in deloma uničeni, deloma pa ujeti. Število ujetnikov v tem odseku je naraslo medtem na 800. Z izjemo slabotnejšega poizkusa prekoračenja reke sovražnik ni izvedel na kubanskem predmestju pomembnejših operacij.

V odseku Lisianskaja so bili gladko odbiti poizkusi sovražnih skupin, da bi prodrele do prednjih nemških postojank. Na neki drugi točki tega področja je nemško topništvo preprečilo močnim sovjetskimi izvidniškimi skupinam prekračanje Donca.

V odseku vzhodno od Orla je akcija nekaterih nemških izvidniških skupin omogočila vdor v nekatere sovražne postojanke. Porušeni so bili sovjetski jarki v dolžini enega kilometra in številne utrdbe.

Na področju Velikih Luk se je po zmagovitem napadu nemških čet dan prej za odstranitev izbokline na fronti zopet povrnil skoraj popoln mir. Čeprav je vreme v zadnjih 24 urah močno oviralo zlasti v srednjem in južnem odseku udeleževanje nemških bojnih letal, so naša letala bombardirala oskrbovalne zveze in vlake sovražnika. Uničene so bile številne lokomotive, železniške naprave, postaje in vagoni. Zapadno od Voroneža je bil z nenadnim napadom skupine nemških bombnikov uničen boljševiški vlak z vojaškimi potrebščinami. Ob drugih podnevnih in nočnih napadih so bile razbite sovražnikove prometne zveze v kotlini Dona in glavne železnice, ki vodijo s tega področja do severnega Kavkaza. Nemško letalstvo je hudo poškodovalo štiri boljševiške vlake na važnih prometnih zvezah Krasnodar—Kropotkin in Rostov—Svoboda.

Zmagoviti uspehi finskega orožja

Helsinki, 18. maja. s. Finski glavni stan javlja:

V zadnjih 24 urah je finska napadalna patrulja v vzhodnem odseku Karelske ožice napadla številne močnejši sovjetski oddelki in ga decimirala, ne da bi sama utrpela izgube. V istem odseku so finske čete odbile napad sovjetskih edinic, katere so podpirali metalci bomb.

V srednjem odseku Aunuske fronte je bil odbit napad nekega sovjetskega izvidniškega oddelka. V vzhodnem delu področja Finskega zaliva so finske obalne baterije zadele in potopile veliko sovjetsko transportno ladjo, ki je plula proti zapadu.

Letalska bitka ob nizozemski obali

Berlin, 18. maja. s. Kakor je objavilo današnje poročilo nemškega glavnega stana, se je večerjale posebno udeleževale protiletalsko topništvo nemške vojnega mornarice ob nizozemski obali, ki je sestrelilo kar šest sovražnih bombnikov. Protiletalske baterije nemške mornarice so popolnoma preprečile poizkus napada petih nasprotnih letal na Ymuiden. V nekaj minutah so bila tri napadajoča letala sestreljena, četrto pa je treščilo v morje. Zadnje letalo sovražne skupine, ki se je usmerilo proti severu in skušalo pobegniti, je bilo kasneje prestreženo, zadeto in zrušeno. Odlična vrsta uspehov protiletalskega topništva nemške mornarice se je kmalu nato izpopolnila z uničenjem šestega letala, ki je pripadalo neki drugi sovražni skupini.

Poraz skupine angleških lovcev nad obalo Francije

Berlin, 18. maja. s. Od 19 angleških lovcev, ki so davi v prvih jutranjih urah skušali napasti neko nemško letališče ob izlivu Somme, je bilo zrušenih v ostrih letalskih dvobojih, kakor se doznava iz vojaškega vira, kar šest letal. Vsa nemška letala so se zopet vrnila na oporišča. Med sovražnimi lovci so bila tudi letala tipa »thytthoen«.

Pariz, 18. maja. s. Anglo-ameriško letalstvo je pri belem dnevu napadlo mesto Bordeaux. Bombe so opustošile okraje v središču mesta. Našli so 200 mrtvih in 300 ranjenih. Navzlic naglemu posegu oblasti in reševalnih eskader je še mnogo ljudi pod ruševinami porušenihi hiš. Bati se je tako, da je število žrtev še večje.

Anglosasi mečejo bombe na švico

Bern, 18. maja. s. Uradno poročajo, da so letala, ki se upravljeno smatrajo za anglo-ameriška, odvrkla dve bombi v okolici Curiha. Eno bomba je padla na neko važno železniško križišče in naredila hudo škodo. Druga je pabila na železniško progo pri Curihu, pa ni eksplodirala. Čete so izpraznile hiše v okolici.

Židovsko očetovstvo za angleško barbarstvo

Berlin, 18. maja. s. V noči na 17. maj so angleški bombniki napadli in poškodovali, kakor je javilo nemško vojno poročilo dva zaporna jeza. Nastale so izredne hude izgube med civilnim prebivalstvom. DNB omenja, da je Reuter v nekem poročilu pred nekaj dnevi obvestil, da je njegov bivši dopisnik iz Berlina Bettany izjavil, da so predlog za tako bombardiranje izrekli londonski židovski krogi. Nemška poluradna agencija po tem sklepa, da so taristične napade prejšnje noči navdahnili židje.

Stockholm, 19. maja. s. Letalski strokovnjak lista »Yorkshire Post« obravnava posledice, ki jih bo imelo bombardiranje ameriških letal in svari javnost, naj ne upa preveč, da bi letalska ofenziva zaveznikov v resnici lahko omajala duha osnih narodov. List naglašja, da se odločilni udarec osim četami prizadene lahko samo na kopnini. Doslej je se pokazalo, da so tako Nemci kakor Italijani dobro prestali bombardiranja in ako bi primerjali zadržanje Angležev nasproti bombardiranjem, bi primerjava ne izpadla v škodo sovražnika.

Afriška epopeja

Bukarešta, 19. maja. s. Pod naslovom »Junaški Rim« objavlja direktor lista »Porunca Vremi« dolg članek o junaštvu Italijanov v tej vojni. Po prikazu vseh faz bitke v Afriki, navdušujoč se za uspehe bratov in tovarišev Italijanov opisuje junaštvo tuniške epopeje. Navidezno se lahko zdi kot poraz, toda prav tako kakor v Stalngardu je delež, ki sta ga Italija in Nemčija dali, v obeh primerih ogromen. Po afriški tragediji se je večni Rim s svojimi velilkimi in junaškimi tradicijami dvignil še svetlejši in s še večjimi pravci zaradi svoje tisoletne slave. Od leta 1935, je Italija v neprekinjeni vrsti težkih vojn od ekspedicijske v Abesinijo, ki se je zaključila s kapitulacijo Neguševih top, do španske vojne proti komunistični anarhiji, ki je bila prva vojna sovjetoj proti Evropi. Italija ni bila v španiji navzočena samo s svojo tehnično polnostjo, s svojim močnim letalstvom, temveč tudi z žrtvijo na najboljših fašistov in s krvjo številnih junakov. Brez odločne intervencije Italije bi se španska boljševiška revolucija, katero so skrivaj podpirale židovsko plutokratske vlade Francije, Anglije in Amerike, razširila že tola na vso celino.

Zadnja tri leta so za Italijo nadaljevanje žrtve, ki so se pričele v tej dobi. To so leta resnični na višji žrtve nepopolnega odrekovanja in žrtvovanja na vseh frontah. Od junaškega odpora preko človeških mej garnizij v Et opiji in Somali, ki so bile popolnoma ločene od domovine do zadnjih legendarnih borb do zadnje kaplje krvi in zadnjega požirka vode, so se italijanski vojski v 35 meseh obupne borbe v Afriki dvignili v zvišenost, zoperstavljajoč se številni in gnotni premoči nasprotnika ter kruti sovražnosti zavrta narave. Kolikšno čudovito junaško življenje, kakšen globok dvig v notranjosti, kakšna volja je bila potrebna, da so italijanske divize napisale afriško epopejo, ki se je zaključila v Tunisu.

Nova japonska zmaga v Birmi

Osvojitev važnega sovražnikovega oporišča ob indijski meji

Tokio, 18. maja. Japonski glavni stan objavlja:

Japonska vojska je zasedla Maungdav, važno sovražnikovo oporišče ob indijsko-birmanski meji. Te sile se sedaj pripravljajo za bližnje operacije.

Uspehi sil japonske vojske od pričetka operacij v odseku Arakana v drugi polovici decembra do 10. t. m. so naslednji: padli na bojišču 6414, in sicer samo tisti, ki so jih sežgali Japonci, ujetnikov 5740, med njimi številni angleški vojaki, sestreljenih letal 927, izmed katerih je protiletalsko topništvo zrušilo 118.

Na tleh je bilo umrlih ali sežganih 225 letal. Zajetih je bilo 207 topov, 458 težkih in lahkih strojnic, 4897 pušk in pištol, 83 motornih vozil, 226 tovornih avtomobilov ter velika količina drugega orožja, streliva, obleke in raznih potrebščin.

Naše izgube v sedanjih operacijah znašajo 714 mrtvih in 1361 ranjenih. Izgubili smo 48 letal.

Rangun, 18. maja. Nekaj vojaških zastopnikov je izjavil, da je bila s padcem Maungdava, zadnjega važnega oporišča sovražnika odvzeta sovražniku najkrajša pot proti Birmi. Zastopnik je poudaril, da japonske sile branijo zapadna vrata velike vzhodne Azije. Tako zmagaja se povečala ugled japonske vojske v vsej Aziji. Operacije proti Maungdavu so se pričele s pohodom japonske jedinice iz Alaytsa, dočim je druga jedinica imela nalogo doseči Butthadung in zasedati neko točko 4 kilometre od mesta ter presekati cesto med njim in Maungdavom. Od reke Mayu napredujejo jedinice so zasedle Butthadung. Tako je bilo japonskim silam omogočeno napasti sovražno trdnjavo Maungdav. Japonske sile so uničile med opera-

cijami 6., 4., 36., 37. in 120. sovražno brigado, ki so štele 140.000 mož. Japonska vojska sedaj lahko krene proti Indiji, indijski narod pa se bo moral odločiti za borbo proti Anglosasom ali proti njej.

Japonski polkovnik o vojnem položaju

Berlin, 18. maja. Pod naslovom »Obriši strategije Osi« do »Deutsche Allgemeine Zeitung« objavlja zanimiv razgovor svoje- ga dopisnika v Hsinkingu s polkovnikom Hasegawa, zastopnikom močne japonske armade v Kwantungu, ki stoji na straži ob severni meji skupne »Prosperitetne sfere«. Po poudarku, da se v gigantski vojni med kontinenti in na oceanih dogodki morajo logično menjavati, je zastopnik kvantunške armade o nalogah vojske izjavil, da predstavlja silo, ki se je ne sme podcenjevati, čeprav ne sodeluje aktivno v vojni za Pacifik. Mandžurija se ne sme ocenjevati samo kot proizvajalka v težki industriji, temveč tudi kot duhovni čimbelj. Na vprašanje o mnenju glede vojne na Pacifiku je japonski zastopnik odgovoril, da se bili doslej zaključili samo podobi »eksperimentalnega« značaja in da se bodo pravi dogodki šele v bodoče prijetili. Medtem ko govori sovražna propaganda o bližnjem napadu na Avstralijo, dosega Japonska stopnjo samostojnosti, ki ji omogoča, da lahko čaka, s katere strani bo prišel napad. Japonske sile bodo zalede Američane tako na Salomonskih otokih, kakor na Aleutih ter povsod, kjer koli bodo skušali začeti ofenzivo. To ne znači, da je zaključil polkovnik, da se bodo Japonci omejili na pričakovanje sovražnega napada. Izkoristili bodo ta ugoden položaj, kajti najboljša obramba je napad.

Težka kupčija

Razgovori v Washingtonu naj bi se po mnenju pooblaščenih tolmačev nanašali predvsem na vojaška vprašanja, kar pa zveni nekam čudno, ako je res, kakor je svoječasno trdila anglosasna propaganda, da je konferenca v Casablanci rešila že vsa vojaška vprašanja tega leta. Zato se zdi, da so s tem nakazovanjem vojaškega značaja razgovorov hoteli dejansko samo prikriti, da so nasprotno predmet razprav samo politična vprašanja. Vtis je, kakor da so priprave Zedinjene države Severne Amerike poseben načrt, po katerem naj bi napovedovana ofenziva »združila h narodove« proti Evropi postala — predmet kupčije s Sovjetsko zvezo.

Po teh tolmačenjih bi se baje vojske demokracije naposled odločile za naslask na Evropo in se pojavile na celinskih bojiščih le pod pogojem, da pokaže Rusija svojo pripravljenost za prejšnjo sporazumeno ureditev vseh vprašanj, ki se tičejo povojne ureditve Evrope in sveta, pri čemer naj bi omejila svoje teritorialne in druge zahteve. Vse vsebina te ameriške želje upravičeno je dvom, da iz te moke ne bo kruha, kajti Rusi se vsekakor nečesto spuščati v takšne kupčije, to so mnenja, da je tako znano »drugo bojišče« samo navadna dolžnost anglosasnih zaveznikov, ne pa kaka posebna usluga ali zasluga, ki naj bi bila z ruske strani še posebej poplačana.

Kakor znano, je te dni odpotoval v Moskvo Rooseveltov poseben odposlanec Davies, bivši ameriški veleposlanik v Moskvi, ki je odnesel s seboj posebno Rooseveltovo pismo za Stalina. Ameriška propaganda domneva, da bo to pismo pripravilo močnejšo zavezništvo Roosevelta in Churchilla s Stalinom, ki ga je doslej stalno odklanjal, češ, da je preveč zaposlen z vodstvom vojnih operacij. Kaj pa, če bo Stalin tudi to pot odklonil povabilo? Ali bo v tem primeru Roosevelt, ki se smatra za nekakšnega voditelja zavezniškega zbora, prisiljen ugrizniti v kisljo jabolko in se, kakor že nekdo Churchill, sam podati v Moskvo? Vse bo odvisno od nujnosti, ki silijo Roosevelta

k takšnemu sestanku. Med njimi je prav gotovo na prvem mestu pobožna želja Američanov, da bi spravili tudi Rusijo v vojno z Japonsko, medtem ko se Rusiji prav v tem pogledu prav nič ne muči, vsaj za sedaj ne.

Zato je Roosevelt izbral to pot za svoje- ga osebnega odposlanca posebno drago osebo, svojega prijatelja in prijatelja Sovjetske zveze Daviesa. Davies se je na to svoje poslanstvo pri Stalinu že mesec dni pripravil. Poleg starh h zaslug za boljševike (na primer v leningrajskem procesu) si je hotel pridobiti še nove. Tako je pred nekaj tedni napisal za ameriške liste nekaj posebno značilnih odgovorov na razna vprašanja o Rusiji, v katerih se seveda postavljajo odločno na stran Sovjetske zveze, tudi v pogledu raznih sovjetskih teritorialnih zahtev, kakor na primer glede priključitve baltičskih držav, prikrašanja Poljske ruskega izhoda na svobodno morja itd. Ko so bile te Daviesove izjave objavljene, so se v Ameriki mnogo vpraševali, ali predstavljajo samo Daviesovo osebno mnenje ali so bile morda odobrene od Roosevelta samega. Sedanja zbira Daviesa kot nosilca posebnega Rooseveltovega pisma reče: »moj diktatorji najbolj zgovorno dokazuje, da je bil za Daviesovim osebnim mnenjem skrit sam predsednik Zedinjenih držav.

Tako je skušal Roosevelt to pot pripraviti teren za omenjeni trojni sestanek, ki si ga Bela hiša tako vroče želi. Vprašanje je le, ali bodo mogla vsa ta dvorjenja ameriške diplomacije Kremlju pripraviti Stalina, da pristane na vabila in se tako odpoje orožju, ki je bilo doslej nasproti anglosasni vojski vesiloma najuspešnejše popolni neodvisnosti svojih akcij in vsem tistim interesom, ki jih Sovjetska zveza namerava zastopati jutri, ki jih pa danes iz razumljivih razlogov (ker je pač odvisna od vojaške podpore obeh zapadnih veleil) še ne želi izdati. Kupčija, ki jo pripravlja Amerika, se zdi torej nemogoča, ker je zopet eden izmed nestetih ameriških računov — brez krmarja.

Sedem državnikov velikoazijskega prostora

V desetih letih zmagovite japonske akcije je zrasel veliki življenjski prostor vzhodne Azije. Japonske oborožene sile so ga zavzele s krvjo več stotisočev junakov. Tako se je začelo politično delovanje na tem prostoru, ki so si ga voljne osebnosti vzhodne Azije že dolgo želele. Vse te voditelje družijo spoznanje, da je bila tuja kolonizacija največji sovražnik vzhodnih narodov in da je zato politična in gospodarska osamosvojitve mogoča le v tesnem sodelovanju z vzhodnoazijsko veleilso Japonsko. O teh posebnostih pismenamo po listu »Le Ultime Notizie« naslednje podrobnosti:

Tri so večje osebnosti vzhodnoazijskega prostora pod japonskim nadzorstvom, na katere moramo najprej opozoriti: predsednik mandžukiske vlade Čang, predsednik nacionalne Kitajske Vangšingvej in gospodar Notranje Mongolije knez Teh. Za vse tri je značilno, da so začeli svojo politično kariero z borbo proti Anglosasom, boljševoikom in drugim tujim vplivom. To je Japoncem znatno olajšalo njihovo nalogo, ko so začeli svoje delo za organizacijo velike vzhodne Azije. Pri teh pionirskih je japonska vlada našla temeljne stečre za svoje velike delo, saj so ji omogočili, da je svojo obnovitveno delo naglo izvršila.

Najstarejši med temi politiki, ki je obenem tudi na prvem mestu, je stari šef mandžurske vlade Čang, veteran med borb v kitajski narodni revoluciji in tovarš svetovno vojno je bil mnenja, da si bo Mandžukuo (tedaj Mandžurija in sestavljen del kitajskega cesarstva) zagotovil svojo neodvisnost in razvoj le v sodelovanju z Japonsko. Zato moramo smatrati maršala Čanga kot enega izmed prvih pionirjev sedanje velike vzhodne Azije in ni zgolj slučaj, da je postala nova država Mandžukuo temeljni kamen v zgradbi novega življenjskega prostora vzhodnih narodov. Že l. 1939. o priliki incidenta pri Nomohanu, je maršal Čang jasno izrazil svoje prepričanje, da so Anglosasi in komunisti največji sovražniki vseh narodov vzhodne Azije in njihovega blagostanja. Varnost vzhodne Azije ne bo mogoče doseči, če dejal, ako se ne odstranijo vsi tuj vplivi. Že tedaj je stari državnik napovedoval borbo z Anglijo in Zedinjenimi državami za osvoboditev Daljnega

vzhoda. Osem polnih let je že Čang na čelu mandžukiske vlade in njegova je zasluga, da je v tem času mlada država tako naglo napredovala.

Povsem drugačna sta življenja in značaj voditelja nacionalne Kitajske Vangšingveja. Svojo kariero je začel kot revolucionar, ko je l. 1911 hotel umoriti tedanjskega kitajskega prestolonaslednika in kot revolucionar se je boril tudi proti starim gospodarjem Kitajske. Često je pri tem tvegaj svoje življenje in večkrat je ušel smrti po pravem čudežu. V kitajski narodni stranki (kuomintang) je vselej zagovarjal nadaljevanje politike velikega Sunjatsena in splošno velja za oporočnega izvrševalca njegovih idej. Ko gredaš tega modrega moža, ki te spominja na duhovnega voditelja in učitelja, si prvi hip ne moreš predstavljati, da bi bil dinamična osebnost, ki se je v najodločilnejših dneh kitajske zgodovine postavil na čelo kitajskega naroda.

L. 1937, komaj mesec dni po izbruhu kitajsko-japonskega spora, je Vangšingvej pokazal svojo modrost in državljansko hrabrost, ko je svaril svoje rojake pred razljudenjem spora z Japonci in zagovarjal načelo sodelovanja in sporazuma z Japonci, decembra l. 1938 pa je izvršil zgodovinsko dejanje, ko je zapustil Čungking, ker ni mogel preprečiti maršala Čangkajskega o neumnosti nadaljnje borbe in potrebi sklenitve miru. Kasneje je ustanovil ločeno vlado nacionalne Kitajske.

Severnozapadna postojanka velikega vzhodnoazijskega prostora pa je nova država Mengkilang, ki jo sestavljajo bivša Notranja Mongolija in kitajski deželi Sansi in Cahar. Knez Teh, nekdo samo poglavar nekega plemena, je danes šef vlade v tej državi, ki ima svojo prestolnico v Kalganu. Njegovo prizadevanje je stremelo po obnovi naroda, ki je nekdo gospodoval vsej Aziji in je strahval tudi Evropo, a je danes samo pastirski narod, ki pa je ohranil vse svoje davne lastnosti in tudi svojo vero, lamaizem. Ki sedaj, zelo procvita ne le v Tibetu, temveč tudi v obrobni kitajsko-mandžurskih deželah. Tudi knez Teh je že davno pred vojno večkrat izrazil svoje trdno prepričanje, da je združitve mongolskih plemen neizvedljiva brez odstranitve tujih vplivov, zlasti anglosaskega in boljševiškega.

Iz Hrvatske

Spremembe v hrvaški diplomaciji. Po glavni je dosedanjega prosvetnega ministra dr. Stjepana Ratkovića imenoval za hrvaškega poslanika v Berlinu. Prejšnji notranji minister dr. Ante Nikišić je odšel za poslanika v Rim. Dosedanji poslanik v Rimu dr. Perić je bil postavljen na razpoloženje. Govori se, da bo imenovan za hrvaškega poslanika v Madridu.

Smrt na bojišču. Iz Gjurgjevca poročajo, da je 28. aprila padel v borbi absolvirani pravnik in rezervni poročnik Josip Balatincev.

Junaštva, polkovnika Francetića v st. hih. Te dni izide v Zagrebu knjiga o junastvih pokojnega ustaškega polkovnika Jure Francetića. Stihe je napisal Josip Križanec, ki je sodeloval v vseh borbah »Crne legije«. Križanec je po poklicu čelavec na žagi.

Tečaji za napadalne oddelke. Pretekli mesec je poslalo poveljstvo ustaške mladine 15 podčastnikov v Ogulin, Banja Luko, Brijuni, Osijek in Brod na Savi, da prirede tečaje za napadalne oddelke ustaške mladine. Hrvatski listi poročajo, da so tečaji dobro uspeli in da so bili napadalni oddelki v nekaterih krajih preizkušeni že v borbi. Ustaški napadalci imajo posebno uniformo, in sicer črne kape, zeleno bluzo, zeleno srajco in črne lače. Napadalni oddelki bodo v kratkem ustanovljeni po vseh večjih krajih države.

Za zaključek rumunskega kulturnega tedna je bilo v nedeljo meddržavno tekmovanje v namiznem tenisu med Rumunijo in Hrvatsko. Radijska postaja pa je oddajala predavanje dr. Ivana Kliša o Hrvatih v Rumuniji in predavanje prof. Zanka o rumunski ljudski umetnosti. Hrvatski radio je v nedeljo oddajal tudi rumunsko glasbo.

Za gradnjo zvezdarne se zavzema v »Novi Hrvatske Miro Mance. Pravi, da bi bil najprimernejši kraj vrh Medvednice ali vzvišina Prozorje nad Dugim Selom. Za notranjo ureditev zvezdarne, pravi Mance, ima Hrvatska pravico na del opreme in aparatov bivšega vojnog geografskega zavoda v Beogradu. V ta namen so imeli pristojni čimtelji v Zagrebu že razgovore.

Otvoritev nove bolnišnice v Novem Vinodolu. Pred dnevi je bila svečana otvoritev nove vojaške bolnišnice v Novem Vinodolu. Za hrabre borce so oblastva dala na razpolago najboljši in najlepši hotel v Hrvatskem Primorju.

Velik uspeh koncertov po želji. Pred dobrih mesecem je začela radijska postaja v Zagrebu s novim nizom koncertov po želji. Kot pogoj je stavila, da je vsaki želj treba priložiti 20 kun za ranjene hrvaške borce. Prvih osem koncertov v aprilu je vrglo 57.300 kun.

Velika glasbena prireditev bo v hrvaškem radiu v soboto 22. t. m. ob 20.10. Sodelovali bodo nemška vojaška godba, godba vzgojnega oddelka oboroženih sil, moški radijski zbor, simfonični orkester, radijski orkester in številni nemški in hrvatski solisti. Dirigiral bosta Otmar Buchholz in Lovro Matačić.

Obdelana zemlja v zagrebški občini. Iz hrvaških listov povzemanjo, da je na področju zagrebške mešne občine 1711 ha njiv, vrtov in sadovnjakov, travnikov je 1100 ha, vinogorja 235 ha, pašnikov 31 ha in 830 ha gozdov. Neprodne zemlje je na področju zagrebške mešne občine 2530 ha.

Preskrbo s premogom pripravi urad za razdelitev kuriva zasebnikom že v polletnih mesecih, ker bodo rudniki od novembra dalje do prihodnje pomladi dobavljali premog samo industriji in za državne potrebe.

Nova vrsta zločincev - tatov elektricnega toka. Se je v Zagrebu precej pomnožila. Hrvatski listi poročajo, da je mestna občina izsledila že več krivcev, ki so vso zimo kurili električne peči in številne ter uporabljali vse mogoče aparate in motorje za ukradeno elektriko. Nekateri trivji so morali občini povrniti do 100.000 kun za elektriko, nekaj pa je bilo izročenih kriminalnemu oddelku policije in sodišču.

Strašna avtomobilska nesreča. Pretekli petek je v Kiševcih ulici v Zagrebu nepoznan tovorni avtomobil po tri Anko Marjanovičev in Vero Ivančičev, ki sta prečkali cesto. Vera Ivančičeva je obležala na mestu mrtva, Marjanovičev pa so s hudimi poškodbami pripeljali v bolnišnico. Šofer je po nesreči odpeljal naprej, kakor da se ni nič zgodilo. — Prav tako je v petek tramvaj na Ilipi po tri 60letno Marijo Voplatkalovo, ki je hotela iti čez cesto. Udarci je bil tako silen, da je ponesrečenka kmalu po prevozu v bolnišnico umrla.

Nasprotno pa lahko Mongolci smatrajo Japonsko za svojega najboljšega prijatelja.

Tudi voditelji nedavno osvobodjenih narodov na jugu so se odločili za sodelovanje z Japonsko. Njihov kašpot je bil eden izmed najbolj modrih politikov to državnikov Daljnega vzhoda, predsednik tajske vlade Pibul, ki se je navzile vsem angleškim pritiskom že pred vojno postavil odločno na stran Japonske in je tako v zunanje-političnem pogledu dovršil nacionalno revolucijo v svoji domovini. Po dobno je bilo tudi zadržanje predsednika birmanske vlade Baje Mava.

V Indoki je odločilna osebnost generalnega guvernerja admirala Deconka, ki je to mesto prevzel po odhodu francoskega generala Catrouxa. S svojim sodelovanjem z Japonsko je admiral Deconk rešil za francosko kolonijo in je ostal trdnost zvest vichyjski vladi. Med državnik sedanjega velikega vzhodnoazijskega prostora mu prav gotovo pritiče pomembno mesto.

Poslednji v vrsti državnikov tega prostora, a ne najmanj pomemben, je sedanji začasn šef uprave na Filipinskem otoku Jorge Vargas, stari borec za neodvisnost svoje domovine in zagrizen sovražnik Zedinjenih držav, a prav tako iskren prijatelj Japonske. Novembra l. 1942 je na ves glas poudaril, da morajo Filipinci sodelovati z Japonci, ako si hočejo zagotoviti neodvisnost v okvirju velike vzhodne Azije.

Teh sedem ljudi je danes sedem temeljnih stebrov, na katerih stoji nova japonska zgradba velikega vzhodnoazijskega prostora kot življenjskega prostora vseh vzhodnih narodov. Oni predstavljajo sedem narodov in držav, ki so se pod japonskim vodstvom združile, da izvrše to veliko delo za napredek svojih narodov. Na ramenih teh mož je zgodovinska naloga, ki bo najbrže še v tem letu prestala svojo ognjeno preizkušnjo.

Gospodarstvo

Umetna tekstilna vlakna v svetovnem gospodarstvu

Svedski list »Svensk Utrikeshandel« je nedavno objavil zanimive podatke o razvoju svetovne proizvodnje umetnih tekstilnih vlaken. Ta proizvodnja se je v vojnih letih povečala ne samo v evropskih državah, temveč tudi v prekomorskih. Nagli razvoj proizvodnje celulozne volne je dovedel do tega, da je že leta 1940 svetovna proizvodnja celulozne volne nad 500.000 ton in svetovna proizvodnja umetne volne 462.000 ton; leta 1940 se svetovna proizvodnja umetne volne ni več dvignila in je znašala prav tako 506.000 ton, medtem ko se je proizvodnja celulozne volne povzpela na 543.000 ton; leta 1941 pa je znašala svetovna proizvodnja umetne volne 445.000 ton in svetovna proizvodnja celulozne volne 581.000 ton.

V Zedinjenih državah, ki so se pred vojno posvetile zgolj proizvodnji umetne volne, je zadnja leta začela naglo naraščati tudi proizvodnja celulozne volne, ki je leta 1941 dosegla 55.000 ton, nasproti 36.000 in 24.000 ton v prejšnjih dveh letih. Proizvodnja umetne volne pa je v Zedinjenih državah v tem letu narasla na 206.000 ton, nasproti 176.000 in 149.000 tonam v prejšnjih dveh letih. Te številke so tem bolj značilne, ker so Zedinjene države glede na ogromno proizvodnjo bombaža, dolgo časa zanemarjale proizvodnjo umetnih tekstilnih vlaken.

Na Japonskem je proizvodnja umetne volne v zadnjih letih nekoliko nazadovala, in sicer na 90.000 ton, proizvodnja celulozne volne pa je bila stabilna na višini 135.000 ton.

V evropski proizvodnji zavzema najvažnejše mesto Italija in Nemčija. Proizvodnja celulozne volne je v Italiji leta 1941 dosegla 113 tisoč ton. Ker se je italijanska proizvodnja v večji meri dvignila kakor svetovna proizvodnja, je Italija s svojo proizvodnjo celulozne volne dosegla v svetovni proizvodnji že delež skoraj 20%, medtem ko je pred dvema letoma ta delež znašal 17,5%. V svetovni proizvodnji umetne volne je Italija obdržala svoj delež okrog 10%.

Nemčija je svojo proizvodnjo celulozne volne do leta 1941 dvignila na 248.000 ton. Tudi delež Nemčije v svetovni proizvodnji celulozne volne se je nadalje povečal na 43%. V proizvodnji umetne volne pa je Nemčija obdržala svoj delež 14,5%.

V vojnih letih se je s pomočjo italijanskih in nemških podjetij znatno razvila proizvodnja celulozne volne tudi v ostalih evropskih državah (Francija 57.000 ton, Belgija 17.000 ton, Švedska 15.000, Norveška 9.000, Švica 8.000, Nizozemska 8.000). Tako je računato da bo evropska proizvodnja celulozne volne izven Italije in Nemčije v kratkem dosegla 150.000 ton.

Posamezne evropske države, ki so bile prej navezane v znatni meri na uvoz celuloze, so se tudi na tem področju osamosvojile. Tako izdelujejo v številnih državah celulozo za umetna tekstilna vlakna iz bukovega in topolovega lesa, deloma pa tudi iz slame. Italija je v izrednem obsegu povečala proizvodnjo celuloze iz trsa. Po italijanskem vzorcu se je proizvodnja celuloze iz trsa pričela razvijati tudi v drugih državah.

Med umetnimi tekstilnimi vlakni ima veliko bodočnost tudi umetna volna iz kazeina, ki se izdeluje po postopku italijanskega inženirja Perottija. Proizvodnja te kazeinske volne, nazivane »lanital«, je znašala v letu 1941 okrog 25 milijonov kg. Pri tem odpade pretežni del na Italijo in Nemčijo. V poskusnem sadiju pa je ta proizvodnja v Zedinjenih državah, Angliji, Nizozemski, Belgiji in Sovjetski Rusiji.

Tik pred vojno so se pojavile nove docela sintetične vrste umetnih tekstilnih vlaken, ki se razlikujejo od prej imenovanih v tem, da se pri njihovi proizvodnji ne uporablja nobena rastlinska niti živalska surovina, temveč sta osnovni surovini premog in apno. Ta proizvodnja teh docela sintetičnih vlaken je znašala leta 1941 8 milijonov kg. V to skupino spada umetna svila »nylon«, ki je izredno elastična, močna in trpežna in so jo najprej pričeli izdelovati v Zedinjenih državah, danes pa se izdeluje tudi v Italiji. Podobna je vrsta umetne volne »vinylon«, ki jo izdelujejo v Angliji. Nemčija pa je dosegla velike uspehe s svojimi PC-vlakni za tehnične svrhe in s svojo sintetično svilo »perlon«, ki nadkraljuje po teži, trpežnosti in elastičnosti tako naravno svilo kakor tudi volno.

Gospodarske vesti

— Pred pričetkom žetve v Južni Italiji. V bližnjih dneh se bo v Južni Italiji pričela žetev zgodnjih vrst pšenice. Letos bodo prvkrati pričeli poslovali občinski uradi, ki bodo kontrolirali pravilno oddajo presežkov kmetijske proizvodnje in bodo sodelovali s korporativnimi organi. Vreme je bilo v zadnjem tednu ugodno. V Severni in Srednji Italiji je padel nujno potreben dež, ki je zlasti koristil koruzi. Oddaja presežkov iz lanske letine je zaključena. V splošnem je pričakovati dobro letino. Generalni obdelovalni načrt, ki se letos prvič izvaja, je bil izvršen v celoti. Pri nekaterih vrstah žita je dejansko posejano površina celo večja kakor je bila predvidena.

— Zasedanje mednarodne komisije za tobak v Rimu. V zvezi z mednarodnim znanstvenim inštitutom za tobak v Bremenu posluje mednarodna komisija proizvajalcev tobaka, ki se bo letos sestala na redno zasedanje v Rimu. Na dnevnem redu so važna tehnična in gospodarska vprašanja evropskega gospodarstva s tobakom. Na zasedanju bodo zastopane naslednje države: Italija, Nemčija, Belgija, Bolgarija, Rumunija, Madžarska in Španija. Italijanska monopolska uprava je o priliki tega zasedanja priredila v prostoru Mednarodnega poljedelskega inštituta v Rimu razstavo tipičnih vrst italijanskega tobaka s posebnim oziranjem na one vrste tobaka, ki so sposobne za izvoz na evropski trg. Italija je namreč v zadnjih letih toliko dvignila svojo proizvodnjo tobaka, da je pričela tobak tudi izvažati.

— Italijanska proizvodnja konoplje. Med državami, ki pridelujejo konopljo, je Italija v okviru svetovne proizvodnje na prvem mestu z letno proizvodnjo 120.000 ton. Na drugem mestu je bila pred vojno Sovjetska Rusija, ki je pridelala okrog 10.000 ton, vendar je Sovjetska Rusija za to proizvodnjo potrebovala zaradi neracionalne proizvodnje petkrat večjo površino kakor Italija. Po pravkar objavljenih podatkih obsega industrija za predelavo konoplje v Italiji 420 obratov, ki zaposlujejo 44.000 delavcev. V teh obratih predelajo na leto 50.000 ton konoplje. Okrog 40.000 ton znaša na leto izvoz konoplje. V zadnjih letih je uspelo znatno povečati uporabo konoplje kot surovine v bombažni industriji, posebno odkar se konoplja v ta namen kotonizira. Sedaj se potroši na leto okrog 20.000 kotonizirane konoplje, ki se prinese bodisi bombažu ali drugim tekstilnim vlaknom. Kakšen pomen je pridobila konoplja za oskrbo italijanske tekstilne industrije s surovinami nam kaže že okolnost, da se brez škode za kakovost tkanin lahko prinese bombažu ali volni do 50% kotonizirane konoplje. Glavna pridelovalna področja za konopljo so v pokrajinah Neapelj, Ferrara, Bologna, Rovigo in Modena.

— Praška mestna hranilnica — tretja največja hranilnica v Veliki Nemčiji. Kakor smo svoj čas poročali, je s 1. januarjem t. l. Praška mestna hranilnica v obliki fuzije prevzela češko hranilnico, ustanovljeno leta 1825, in štiri praške okrajne posojilnice. S tem se je bilanca vsota praškega zavoda znatno povečala. Zaradi prevzema poslov Praška mestna hranilnica še ni mogla objaviti bilanco za preteklo leto, pač pa objavlja nekaj podatkov o stanju na dan 30. aprila t. l. Skupna vsota hranilnih vlog je dosegla ob koncu aprila 4647 milijonov Kč, t. j. za 245 milijonov več kakor ob koncu lanskega leta. Zirovne vloge so ob koncu aprila dosegle 1357 milijonov Kč. Vsota surove bilance je znašala 6289 milijonov. Pri tem obsegu poslov je Praška hranilnica tretja največja hranilnica v Veliki Nemčiji.

— Racionalizacija v nemški proizvodnji električnih žarnic. Nemška organizacija za elektrotehnično industrijo je izdala nove predpise glede zmanjšanja števila tipov žarnic, ki se smejo izdelovati. V bodoče bodo smeli v Nemčiji izdelovati samo 466 vrst žarnic, medtem ko so prej izdelovali 2200 vrst. Predvsem je prepovedano izdelovanje žarnic posebne oblike, (n. pr. žarnic v obliki sveče).

— Kriza švicarske hotelske industrije. Vojna v Evropi je hudo prizadela švicarsko hotelsko industrijo, ki je bila v znatni meri odvisna od prometa inozemskih turistov. Medtem ko je bilo v zadnjem letu pred vojno v Švici zabeleženih 8 milijonov nočnih inozemskih turistov, je število teh nočnin v lanskem letu padlo na 2 milijona. Ker je izpadel pretežni del prejšnjih inozemskih turistov, so se znatno zmanjšali tudi dohodki švicarske hotelske industrije. Ta izpadek dohodka iz inozemstva se za dobo treh let cenil na 850 milijonov švicarskih frankov. Najbolj so prizadeti oni hotelski obrati, ki so bili urejeni predvsem za sprejem inozemskih gostov. Največ takih obratov je v znamenju letovišču St. Moritz, ki je bilo zaradi izpada inozemskih gostov najbolj prizadeto. Mestna občina v St. Moritzu se je morala zaradi tega obrniti na obilgacijske upnike s prošnjo za znižanje obrestne mere in odčitave anuitetnih plačil za nekaj let. Občina ima za 7 milijonov frankov obilgacijskih posojil in ne more za ta posojila več plačevati anuitet. Občina je predlagala, da bi se obrestna mera za dobo pet let znižala na polovico in da bi se za to dobo ukinila amortizacija posojil.

— Francoska zunanja trgovina. Pariška »Revue de l'Economie Contemporaine« objavlja prvkrati po sklenitvi premirja podatke o francoski zunanji trgovini, to pa deloma z rezervno, ker v prometu preko severnfrancoske meje ni bilo vedno mogoče kontrolirati celotne blagovne izmenjave. Francoski izvoz je znašal v lanskem letu 50,7 milijarde frankov (leta 1938. 30,5); od tega je odpadlo na izvoz v Nemčijo in Belgijo 42,0 milijarde (leta 1938. 6,0), na izvoz v francoske kolonije 6,5 milijarde (8,4) in na izvoz v ostale države pa je 2,2 milijarde (16,1). Imenovana revija pripominja, da so glede vrednosti blagovne izmenjave podatki za uvoz točnejši kakor oni za izvoz.

— Uporaba slovaških kirilinskih terjatev v Nemčiji. Že ob koncu lanskega leta je dobil slovaški finančni minister od parlamenta pooblastilo, da odkupi od slovaške Narodne banke za 700 milijonov Ks kirilinskih terjatev v Nemčiji, in sicer v zvezi z načrtom, da se kirilinski saldo v korist Slovaške izravna na ta način, da bo slovaška država za izvedbo velikih javnih del naročila v Nemčiji razne stroje in naprave, ki jih bo plačala z nakupljenimi kirilinskimi markami. V ta namen je bil sestavljen in odobren poseben investicijski proračun. Medtem so bila izvršena vsa potrebna naročila. Ker ta naročila presegajo vsoto 700 milijonov Ks, je te dni slovaški parlament pooblastil finančnega ministra, da odkupi za nadaljnjih 90 milijonov Ks kirilinskih terjatev.

— Vojna kontribucija rumunskih židov. Do 1. septembra t. l. bodo morali rumunski židje plačati vojno kontribucijo v skupnem znesku 4 milijarde lejev. Višina zneska, ki jo bo moral plačati vsak žid, bo točno določena. Če posamezni žid ne bo hotel plačati določenega zneska, bo z rodbino vred prepeljan v Transilvanijo, to je v ozemlje onstran Besarabije.

— Po cepljenju zoper koze cepljenje proti davici. Ljubljana, 19. maja. Po končanem cepljenju zoper koze se bo takoj prihodnji ponedeljek, 24. t. m., pričelo obvezno cepljenje proti davici in bo trajalo vse teden od 2. do 29. majnika. K cepljenju morajo starši pripeljati vse nad 18 mesecev stare, še ne cepljene otroke, ki bodo letos v presledku 14 dni dobili dve injekciji. Poleg teh otrok pa bodo cepljeni tudi vsi oni, ki so bili lani že dvakrat cepljeni, letos še s tretjo injekcijo. Otroci, ki prvih dveh injekcij še niso dobili, ne smejo takoj dobiti tretje injekcije, ker bi bila za še ne cepljene premočna in bi lahko povzročila težje neprimernosti. Zato starše opozarjamo, naj pri cepljenju natančno ločijo otroke, ki bodo letos prvi

Lil. France Urbas:

Naša rodbinska in hišna imena

Svojo zgodovino ima Jemec, ki je nekdanji pomenilo toliko kakor zdaj talec, osebi porok. Ime je nastalo od tod, ker so takrat jemali jemce — talec. In kogar so vzeli, je bil jemec. Jamljič je toliko kakor razor pa »značuje ta izraz pri razstreljivih delih v rudnikih, kamolomih tudi tisto jamasto zaseko, razor ob strani naboja, ki naj izdejuje večji in bolj razstreljivi učinek.

Vendar naši Jamljiči menda niso opravliali prav takega posla. Po mojem je z njimi tako, da so imeli ti Jamljiči samo razoran jamljičast obraz. Kaj ni morda ista stvar tudi z imenom Gubec?

Jeran je ime posebne vrste dleta, ki ima v primeri z običajnim dletom rezilo posevno priokano, tako da ostrina pri rezanju postopoma prihaja do rezanja kolikor globlje potiskamo dleto v les.

Jeretina je staro ime za krvoverca, pa so naši Jeretini nasledniki takšnih ljudi.

Jerč je isto kakor iver.

Ne bom pojasnjeval imen: Kajzar, Kočar, Kleper, Kmet, Kosce, Kovač, Kovačič, Kožuh, Kruh, Kramar, Krojač, Krovce, Kuhar, Kubač, Kvas, Klobasa, Klobučar, Klopčar, Kžar, Kliner, Klinec, Kadlinik, Košar, Kolar, Kolarič, Koldnik, Kurent, Kurnik in še drugih podobnih.

Kamenšek je najbrže bival na kamnitih tleh, kamnitnem svetu.

Kamenar pa je ali klesal in obdeloval ali tudi samo lomil in pridobival kamen.

Kamernik je bil imeniten sobar (Kämmerer). Kabljič pomeni majhen kabel, kebel ali žehar, kamor molzejo mleko izpod krav.

Kačnik je seveda dobil svoje ime po rastlini kačniku, Kamnina, mineral serpentin se slovenski zove kačnik.

Domajčin, hišnin stopam za pogon na nogo in v katerih phajo kašo pravi kašnik. Kdor pa rad je kašo — otroško pašo — mu rekajo kašnik (Kašnik).

Kaspret je iz nemščine ponašeno ime za nekakšno sivo juho.

Kladnik pravi o nemu kraju ali prostoru, kjer polagajo — kladijo — živini krmo.

Kleščar kleščari oraču, t. j. drži klešče za kleščin pri pluzi in s tem vodi drevo — plug po pravem tiru. Od tod ime za naše Kleščarje in Klešnike. Imena pričajo, kako ni bilo svojeobno oranje kar nič lahek in prijeten posel ter so imeli orači precej truda in muke s svojimi primitivnimi, po večini samo lesenimi drevesi — plugi.

Kupljenik je vsekakor zanimivo ime, ki pomeni suho mero za žito ter drži toliko kakor mernik. Sama beseda nam razloži, da so se držali v starih časih lepega pravila: Dobra mera in vaga v nebesa pomaga. Merili so kupoma in zvrhoma in kupili (vrhali) kupljenik. Menda se gosposične niso držale tega pravila, kakor pričajo razne pritožbe tlačanov. Ubira se do dajanje žita v mutih, ki so nekaj več držali, oddajali in odpradajali pa so v starih »vaganih« — pa najbrže ne zvrhoma. Torej ni dvojno knjigovodstvo nikoli izum šele naše dobe. Tlačani so seveda brdiko občutili po dvojno mero, pa je že takrat bilo polno pritožb zaradi takega postopanja.

Kopita je reziljal kopita. Neke vrste živali, ki imajo kopita se imenuje tudi kopitar in kopitarji.

Prešeren je v znanem sonetu nesmrtno nemičujoče zavrnil svojega mogočnega in imenitnega nasprotnika Jemca Kopitara, ko je njegovo ime vzporedil z Apelovim čevljarikom ter obah kopitnih in starokopitnih mož pogoledsko kritiko.

Kopitar bi bil tedaj po Prešernu tudi čevljar, ki si je sam rezal svoja kopita. To pa je kar verjetno. Svojedobno si je vsak rokodelc ali obrtnik sam delal in izgotavljal svoje orodje in priprave. Moč oče je klobučaril ter sam ob zimskih večerih rezal lesene oblike — oglavne kalupe — oglavja ali tudi običajno formo, a, imenovane.

Kobila, Kobilica, Kobilca so pogosta naša imena. Živali tege imena odnosno imen pozna vsakdo. Eno je ovekovčel Levstik v svoji Krpanovi kobili, druge vrste skačejo kot prijetni žužki med trave.

Imamo pa še celo vrsto priprav in naprav z imenom kobila. Rezilni stolci ponekod pravijo kobila; dalje imenujejo vsako stelo, stalo ali stolico na štirih nogah ki nam služi za držanje kakšnega težjega predmeta n. pr. dva žagana na kobili; gostiničar položi sodček piva preden ga nastavi na kobilo. Kobila je tudi lesena trta, ali štirinogata stolica z vdelano babico za klepanje kos, kakor jih ponekod prevažajo kosi s seboj na »enokose«. Pri mostovih in nešteto drugih tehničnih delih ležijo podobni nosilci na koblah.

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Mafalda Favero v „La Bohème“

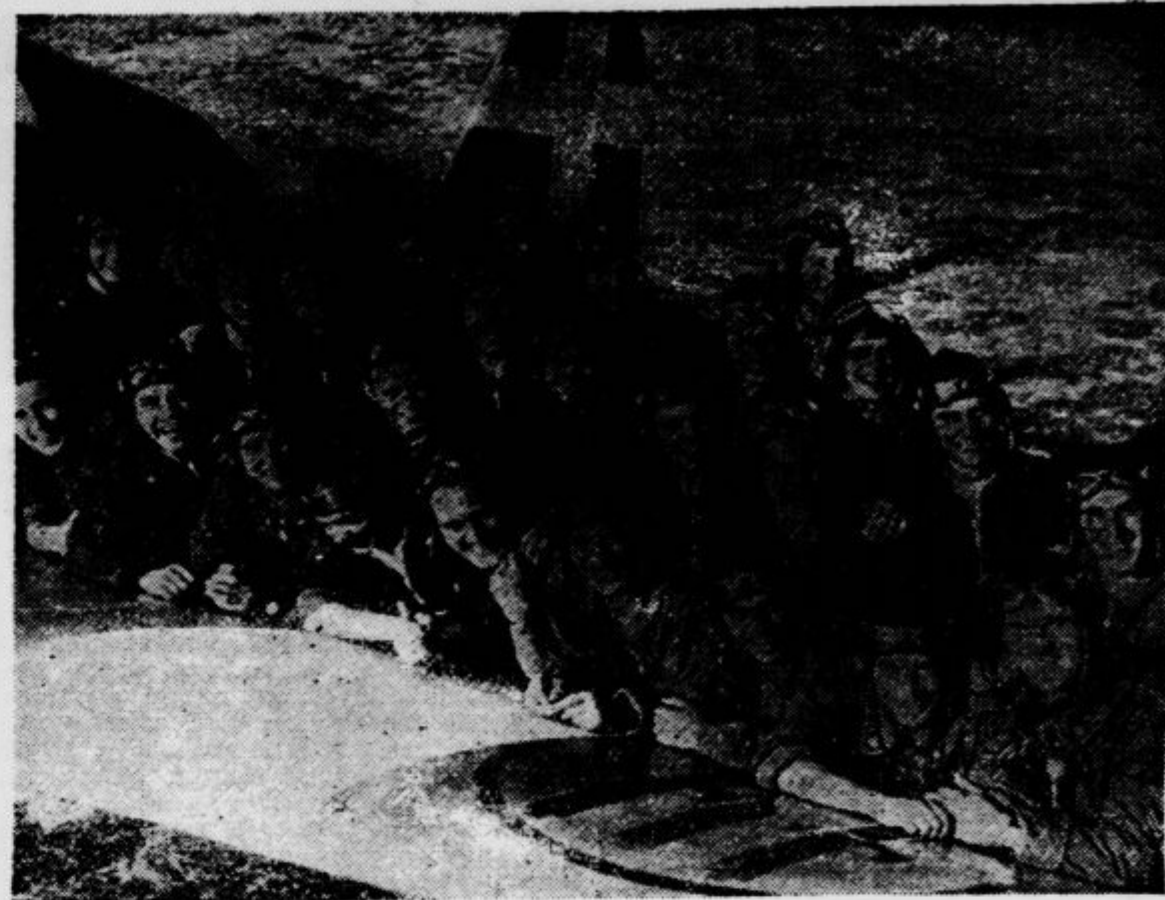
Gostovanje sloveče italijanske primadone Mafalde Favero v Puccinijevi »La Bohème« je pritegnilo pozornost izbrane občinstva, ki je napolnilo vse razpoložljive prostore. Nastop te pevke svetovnega formata in imena je ustvaril v avditoriju in na odru tisto svečano in povzdigujoče razpoženje, ki povečuje sprejemljivost občinstva, prav kakor dviga umetniško raven in povzroča skrito tekmo sodelujočih. Tako smo zopet dobili prav dostojno, da, za nas je kar reprezentativno predstavo Puccinijeve mojstrovine.

V ospredju zanimanja je stala odlična gostja, ki jo je občinstvo pozdravilo s ploskanjem, ko se je bila pojavila na odru in pri kateri ni štedilo s priznanjem na odprtem odru in posebej še po posameznih dejanjih. Mafalda Favero je prinesla k nam avtentični in pristni izraz visoke pevke kulture, kakor ustrezna slavni italijanski tradiciji. Lepota, polnost in probolnost glasu z njegovimi krasnimi in toplimi toni v vseh legah je uravnotežena s tehničnimi odlikami petja in z umetnično osvajačo igro. Mimi se v interpretaciji ge. Favero nekoliko razločuje od naših vzorcev, ki so vsi poudarjali: zadržanost in lahno sentimentalnost. Gostinja Mimi je bližja tistim pariškim prijateljcem bohemov, kakor jih je opisoval Murger: njen nastop je živahen, njena koketnost nepkrita, v zadnjem dejanju pa se kljub vsemu nadihu lahkomišelnosti veselosti v Miminem prejšnjem vedenju oglašja iz glo-

bokega njene čiste človečnosti in srčna nepokvarjenost. S svojim petjem in igro si je ga. Favero pridobila vse poslušalce. Bila je zopet in zopet klicana pred rampo in obdarjena s šopci.

Izmed ostalih sodelujočih nas je posebno zanimalo, kako se bo obnesel od taki partnerici Lipušček kot Rudolf. Reči je treba, da se je s svojim ne ravno zelo voluminoznim, vendar pa toplim in prikupnim tenorjem prav dobro postavil in dosegel takoj v prvem dejanju aplavz na odprtem odru. Tudi v duetih se je njegov glas lepo zlivaj z glasom gostje. Vsekako lahko šteje mladi pevec ta svoj nastop med posebne uspehe, ki utegnejo biti še večji, če se bo pevsko ugodno razvijal in napredoval zlasti v dramskih kvalitetah igre. Druga zanimivost predstave je bila Heybalova kot Musetta. Z nekaterimi izrazito igralskimi poudarki, ki samo znova dokazujejo njeno globoko segajočo dramsko naravo, je dala Mimini prijateljici toliko prepričljive in naravne toplote, da je igralsko in seveda pevsko docela osvojila občinstvo. V ostalih vlogah smo slišali nekatere najboljše soliste (Betetta in Primožiča), dalje Dolničarja, Zupana, Anžlovarja i. dr. Predstavo, katere režija in scena je delo C. Debevca, je uspešno vodil dirigent D. Zebre.

Navzoča sta bila Ekse, Emilio Grazioli s go. soprog, Ekse, Gambara in drugi odličniki.

Mladí gojenci píliti neke šole za lovská letala

napuše poslopij. Preden začnemo buče krmiti, poberejo iz njih seme, ga posušimo in spravimo na suhem zračnem prostoru, dokler ga ne oddamo v tovarno, kjer se stiska iz njega olje zelo prijetnega okusa. Glede sort, ki naj se pri nas pridelujejo, se upoštevata: štajerska navadna buča in ona oblika domače buče, ki vsebuje največ polnih, velikih in na olju bogatih pešk. Pridelki dobrih sort bodo znašali okoli 50.000 kg buč na ha. Iz teh dobimo okoli 1000 kg semena, iz tega pa 250 kg olja in 650 kilogramov oljnih tropin. Kdor bo buče in sončnice sadil in spoznaval njih pravo vrednost za ljudsko prehrano in živalsko krmo, jih ne bo nikdar več opustil. To lahko povedo že oni posestniki na Dolenjskem in Notranjskem, ki so lani pridelovali tri dve oljni rastlini. Kdor si še ni preskrbel zadosti semena, ga lahko dobi pri tvrdki Hrovat & Komp., Ljubljana, Bleisweisova cesta 1 a.

O razredčenju krošenj pri donosnem sadnem drevju

Čitamo poleg drugega v »Kmetovalcu«: Neverjetno je, koliko napak se vedno delamo pri razredčenju krošenj. Če v meščanskih vrtovih v tem pogledu ni vse v redu, je razumljivo, saj

meščanu ni nujno potrebno znati načela umetnega sadjarstva, ko lahko za takšna dela najme večaka. Drugače je — in če ni, naj postane — donosna panoga za kmetijstvo. Lepo negovan sadovnjak je obenem okras kmetije in ponos gospodarja. Zaradi donosa kakor tudi zaradi donosa se moramo naučiti pravilno negovati sadno drevje, sicer nismo gospodarji, temveč brezbržni šušmarji. Sicer sedaj ni pravi čas pisati o tem, storjeno pa je to z namenom, da bi gospodarji skozi leto večkrat opazovali svoja drevesa in z razmišljanjem sami prišli na to, kako bodo prihodnjo zimo krošnje razredčili. Opozorjamo torej naše sadjarje na poučni članek v »Kmetovalcu«.

„Jutrovi“ oglasi so najboljše prodajalci in nakupovalci

Severni steber Pacifika

Južni rob Beringovega morja, katerega tvori skoraj 2500 km dolga veriga A. eutskih otokov je megleto področje, na katerem so močnejše bitke in spopadi večjega obsega le v polnih mesecih. Ameriška je to otocje utrdila ter je v bližini Aljasko začela graditi tudi cesto. Vse to je storila s prozornimi nameni vojaškega značaja.

V te tehnične in vojaške priprave za pohod pa so udarili Japonci, ko so 7. junija 1942. zasedli zapadne Aleutske otoke. Krdo japonskih bombnikov je napadlo istočasno letalsko in podmorniško oporišče Dutch Harbour ter ga razdejalo. Tako je bil zadani prestižu Zedinjenih držav hud udarec. Japonci so s svojimi operacijami prenesli vojno v kraje, kjer so se smatrali Američani za popolnoma varne. Se sanjalo se jim ni, da bi Japonci tukaj poskusili z invazijo, posebno še zategadelj, ker je na A. eutih cela vrsta še delujočih vulkanov.

To kar so smatrali vsi za nemogoče, pa se je zgodilo. Japonci so zasedli in utrdili otoka Ats in Kiska. Japonska okupacijska vojska je z velikimi žrtvami prenašala težave zasedbe, ki je bila vse prej nego lahka. Stori se to v zavesti, da povzročajo Severni Ameriki ogromno škodo, ker motijo njene načrte v Pacifiku. Nobenega dvoma pa ni bilo že tedaj, da se bo nasprotnik prej ali slej skušal zopet polastiti Aleutskih otokov.

In res, v okrilju goste megle so se 12. maja Američani približali otoku Ats. Otvorili so operacije z obstreljevanjem močnega topništva na ladajah, obenem pa so začeli japonske postojanke bombardirati z letal. Izkrcanje jim je uspelo. Znatno šibkeje japonske posadke pa niso takoj odnehale. Zaplele so močnejše ameriške sile v spopade in borbo, ki še sedaj ni zaključena.

Čena. Povod za napad na otok Ats je dalo Američanom pač sporočilo, da se Japonci na otoku utrjujejo. To Američanom ni bilo povšeči. Zato so poslali v boj proti Japoncem najprej letalske oddelke, nato pa še ekspedicijsko vojsko. Kakšen uspeh bo ta dosegla, ni mogoče povedati, ker so operacije še v razvoju. Vsekakor za Japonce ta napad ni prišel nepričakovano, ker so že delj časa opazovali ameriške izkrcavalne priprave.

Kakor pa je bila svoj čas sreča mila japonskim napadalcem, tako so zdaj v ugodnem položaju novi napadalci Američani. Tem se je posrečilo, da so stvorili nekaj predmostov, ki pa so slej ko prej izpostavljeni močnim protinapadom Japoncev. V nekem nočnem napadu so Japonci potisnili Američane zopet proti južnemu nabrežju, dočim divja na severu še vedno huda bitka. Na vzhodnem nabrežju so Japonci potisnili ameriške čete nazaj že zvečer 12. maja ter jih uničili. Z vedno novimi izkrcavanji so skušali Američani vtrzeti v svojih vrstah izpolnitelj ter so se pri tem posluževali tudi topništva in letalstva. Ker leži težkeje borbe med Japonsko in Zedinjenimi državami slej ko prej v južnem in jugozapadnem Pacifiku, domnevajo v japonskih krogih, da gre pri sedanjih ameriških akcijah samo za prešlehen uspeh.

Otok Ats je najzadnji člen ekupine Aleutskih otokov, katere je odkril Vitus Bering 1. 1741. V dolžino meri 100 km, v širino pa 50 km, ter je ves gorat. Vršaci njegovih gora dosežejo višino 1000 m. Če pogledaš otok iz zraka, se nudi očem silno razdrapan slika divje pokrajine. Vzhodnejše ležeči sosedni otok Kiska je doslej še nedotaknjen od bojev. Američani se niso z ničemer pokazali, da bi se hoteli lotiti tudi njega.

Pouk našim kmetovalcem

Vsaka rastlina potrebuje vodo iz dveh ozirorov. Prvič ji voda služi kot hrana, ker iz nje jemlje kisik in vodik za tvorbo novih organskih snovi, drugič pa uporablja rastlina vodo kot prenosno sredstvo, ker samo hrana, raztopljena v vodi, se da vsrkati s koreninskimi dlavicami in more krožiti po organizmu rastline. Žal, tako čitamo v »Kmetovalcu«, padavine niso porazdeljene tako da bi padale baš takrat, ko jih posevek najbolj potrebuje. Tako na primer v juliju, ko pogosto ne pade niti kapljica

dežja, stvorijo kuruza okoli 1100 kg suhe materije na ha, in za to je potreben 5 mm visok sloj vode. Če torej hočemo, imeti zadovoljivo žetev, je naša dolžnost, da varujemo vsako kapljico zemeljske vlage. To pa moramo doseči samo z raznim obdelovanjem in pametno stedištvostjo.

Za primerno varčevanje z vlagov veljajo tri pravila,

na katera je treba vedno misliti pri obdelovanju naših polj. Prvič: zemljo je treba tako obdelati, da korenine naših kulturnih rastlin z lahko prodirajo skozi njo in se v njej morejo razvijati, ker taka zemlja more vpiiti tudi največ padavin. Drugič: zemlja se mora samo toliko sesesti, da se more vzpostaviti potrebna kapilarnost. Tretjič: nastalo kapilarnost je treba na površini prekiniti in zemljo med letom, če le moreče, samo plitko obdelati. Obdelovanja, ki povzročajo vplivajo na gospodarjenje z vlagov v zemlji, so v pravkar izišlem »Kmetovalcu« podrobno opisana.

V kmetijstvu je setev najvažnejše delo

Pravi »Kmetovalcu« v drugem članku o setvi. Zato je potrebno, da tisti, ki se z njo bavi, zna vse potrebno, da mu delo čim bolj uspe. Najvažnejše je pri sejanju in semenu, da vedno mislimo na znani zakon o minimumu, ki nas uči, da je uspeh posevka odvisen od tatega činitelja, ki je proti ostalim v manjšini; to je: od tistega, ki je najmanjši, najslabši, pa naj bo to neko hranilo ali voda, svetloba, slabo seme ali slaba obdelava. Čeprav nismo v stanju v celoti spreminiti pogojev, ki je tudi eden izmed streljajev po zakonu o minimumu, moremo vendar vplivati na neke prirodne činitele in povečati pridelke, če te prirodne činitele spoznamo in pametno uporabljamo. Zato se napredek poudarja na tudi čelga naroda meri po možnosti in jakosti vpliva, oziroma po premagovanju prirodnih zakonov, kar je v kmetijstvu najvažnejše. Seme mora biti pravo, a vrsta in lastnosti tiste, ki jih želimo. Zato je važno, da kupujemo seme samo tam, kjer v to lahko popolnoma zaupamo. Ni dovoljno, če seme dobro kali, temveč mora zelo dobro kaliti. Seme mora biti čisto in zdravo. Najbolj priporočljivo je selekcionirano seme, ki je oplemenjeno v znanstvenih zavodih. Če pa si seme pripravljamo sami, mora izvirati od zdravih in popolnoma dozorelih rastlin.

Kosar je kovač kos ali dober kos — kosar. Vipavski fosv(ek) ima naše pristno domače ime kosar, kosi ali kosar.

Krošljek, Krošljn so pomanjševalnice za krošelj, večji kosar ali krivec tudi klestivnik in hojnik imenovano rezilo.

Krivec pomeni tudi čevljarški nož. Jurčič je pač namenoma imenoval svojega čevljarja v Desetem bratu prav za Krivca. Seveda so več ali manj krivci tudi vsi tisti, ki jih kličejo pred paragrafe, pa včasih tudi oni, ki jih kličejo ali sami krivijo zakone s krivimi paragrafi. Naši fantje so včasih kaj radi nosili lepe krivce na klobukih in ti krivci za klobuki so prepoznatljivi zakrivili marsikaj spor in svojo.

Ali je Jurčič pravo zadel? Katero ime ali pojem je botroval našim Krivcem. Krivcem? Kaj pa krivec — sever, ki včasih mrazlo in strupeno vleče od gor, da nam gre mraz prav do kosti. Ni zključeno, saj imamo tudi imena Burja, Burjica, Burnik pa Jug in Sever.

V isto vrsto imen kakor Kosar, Krošljek, Krošljn, Krivec spada tudi Krnec, ki označuje nož, rezilo, s katerim krnimo okrajavamo — obrezujemo in obsekavamo dreve trto.

Pleteršnik sicer ne navaja »zrazov« krnec niti krnec v pomenu pohabljenec, okrnjenec. Pa se mi vse tako zdi, da sem slišal ta izraz v tem pomenu: Takle krnjav krneca. Zato mislim, da pomeni morda krnec tudi okrnjenega človeka ali žival. Sicer pa bi bili naši Krnci in Krnci pač v sorodu s Kosari. Krošljek, Krošljn in Krivci.

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

Končina je krajevca, krajnik, krajec ali ona

KULTURNI PREGLED

Začetek umetniške poti

Eno najtežjih in najbolj spornih vprašanj na področju slehernega umetnostnega ustvarjanja, pa naj gre a glasbo, za upodabljanje umetnosti ali za poezijo je vprašanje: Kdaj se začneja umetnost? Lahko bi ga postavili tudi bolj konkretno: kdaj se začneja umetnik? Kje je prehod iz začetniškega, šolskega doraščanja in zorenja, od priprave, od tako rekoč obrtnega likarja in oblikovalca, ki tisti visoki, a nikdar jasno razmejeni stopnji, ki se imenuje: umetnost in umetnik?

Vsi, ki so dojemljivi za pristnost in dragoceno umetnostnega izraza, čutijo, da o neke meje in prehodi, vendar je duhovni vid, ki jih more edini raziskovati in dognati, dostikrat preslab, da bi jih videl zlasti v tistem stanju, ki ga je nekdo imenoval »jutranji svet umetnika«. Je to čas njegovega razvoja iz brezobčnega in začetniškega, šolskega doraščanja in zorenja, od priprave, od tako rekoč obrtnega likarja in oblikovalca, ki tisti visoki, a nikdar jasno razmejeni stopnji, ki se imenuje: umetnost in umetnik?

Vsi, ki so dojemljivi za pristnost in dragoceno umetnostnega izraza, čutijo, da o neke meje in prehodi, vendar je duhovni vid, ki jih more edini raziskovati in dognati, dostikrat preslab, da bi jih videl zlasti v tistem stanju, ki ga je nekdo imenoval »jutranji svet umetnika«. Je to čas njegovega razvoja iz brezobčnega in začetniškega, šolskega doraščanja in zorenja, od priprave, od tako rekoč obrtnega likarja in oblikovalca, ki tisti visoki, a nikdar jasno razmejeni stopnji, ki se imenuje: umetnost in umetnik?

v večno spornih stvarih umetniških okusov in interesov ni priziva.

Kdaj se začneja umetnik? Na tej kočljivi točki se tolikokrat sekata črti dvuh gledanj in dveh teženj: umetniške ambicije in kritikove dejavnosti. Zaradi tega nastajajo mnogi spori, osebne nevesnosti in včasih kar dramatični spoprijemi.

Umetniška ambicija je pač mnogo pogostejša kakor umetniška sposobnost. Odstikrat niti ne gre za zavestno simuliranje; ne, nasprotno: vera in zaupanje v lastno umetniško vsebino sta toliko in tako združeni s potrebo uveljavljanja, da zadušita slehern dvom. Zaradi tega ima vesten, odgovoren in sposoben kritik kot predstavnik javne umetniške vesti in zavesti najtežje delo tam, kjer prihajajo navzkriž osebna ambicija in visoke umetnostne zahteve. Stvarjalni umetnosti je tuje vse, kar nima njenega skrivnostnega daha, njene božanske milosti. Kako deli to milost, kako nati si jo človek pridobi — to je njena zadnja, morča neresljiva skrivnost. Umetnost ima svoje predestinacije. Njena milost je genij, je talent; ona je v nečem, kar se ne da trajno in uspešno nadomestiti z nikakim surrogatom, z nobeno ponarejevalsko spretnostjo. Najtežji konflikti nastajajo tedaj, ko se jame osebno hotenje spoprijemati s kritičnim zakonom umetniške predodločbe. Kritiki, ki zastopa — v kolikor je iskren in sposoben — umetnost, dobi v razočaranih očeh ne-sojenih umetnikov podoba sovražnika in vampirja. Toda spor je neogiben in v njem se najprej čistijo umetniške stvaritve in dozorevajo umetniki.

Kajpak kritikovo duhovno oko je premnogokrat kratkovidno ali zamegljeno.

Nekoč sem našel pri pariških buknistih ob Seini knjižico, v kateri je neki hudo-mušni nasprotnik slovstvene kritike (zdi se mi, da je imel blagodejno ime Prud'homme) zbral vse kritike o prvih t. lahaj poglavitnih francoskih romanov 19. stoletja (Flauberta, Stendhala i. dr.). »Akšno čtivo za tiste, ki omalovažujejo kritike, ker menijo, da bi bili moralni dospeti k istim sodbam, če bi bili kaj pridni! Kaka protislovja, dasi so podpisana tudi z imeni, ki so še do naših dni ohranila nekaj svojega bleeska! Tse prebranje te knjižice bi razsvetljujele tiste vrste, kakor je »laubertov apotekar Homals, zadoščalo za to, da bi proglasil kritike za sramotne nevedneže in podle izkoriščevalce ubogih avtorjev, ali, kakor je nekdo dejal: za ničvredne voglarje, ki žive od krvi umetnikov.«

In vendar je prava, resna kritika velika in koristna tudi v svojih zmotah! Ti umetnostni dom Qujoti, ki trdovratno ponavljajo nekaj splošnih resnic o lepoti in zahtevu po čim višjih kvalitetah in čar večji popolnosti umetniških stvaritev, so potrebni tudi tedaj, ko se bore z milino na veter ali ko si natikajo brivsko skledo kot viteško čelado. Tako zvana negativna kritika, ki je le redkokdaj v resnici negativna, je ena izmed dobrih in zdravih preizkušenj v razvoju umetnikove osebnosti. V njenem krivem zrcalu se prenekekrat bolj pokaže prava podoba, kakor v bleisku toaletnega ogledala prijateljske pri-zanesljivosti ocene. Kdor ne vzdrži svetlobne rakete »negativne« kritike, samo kaže, da ni umetnik ali pesnik po božji milosti, marveč domisljiv posmehovalec in nespособen stremuh.

Vsi resnični umetniki so prestali preizkušnjo negativne kritike. Berimo življenjske velike pesnikov, dramatikov, muzikov in slikarjev: kakšne borbe za priznanje kolikšno prizadevanje, da bi z novim delom ovrgli slabe ocene prejšnje-

ga! Četudi je človek v njih stokal od užaljenosti in sramu — umetnik v njih je že pripravil zmago, ki je ne bo več mogoče zanikati. Zakaj stvarjalni umetnik pozna samo klic svojega dalmona, ki se mu pravi nujnost; on mora ustvarjati, mora se izživljati, pa naj ga spremlja nezačetku poti še tako zlovesča senca neuspeha. Samo strahopeten simulant klone in vzdrhti pod prvimi zamahi kritike, in samo prazna ambicija se splašča, če je ob vstopu v umetnostno javnost ne pozdravijo fanfare blagodnečih superlativov in ničemerne laskanje. V razvoju umetniške osebnosti je malone nujno, da gre najprej in se pozneje večkrat skozi ogenj kritičnih pušč; že izpočetka naj zamenja navno ošabnost s ponižnejšo avtokritiko. ne da bi pri tem žrtvovala dvojce potrebnih čednosti vere in zaupanja.

Neodgovorni superlativi v oceni prvih, še negotovih korakov na tleh umetnosti — ali celo na vijugasti poti do teh tal — so premnogo zbežali in notranje pokvarili. Zadušili so marsikatero rast, ki bi utegnili dati kaj več. Umetnost ni nikdar imela tolike škode od tako zvanih negativnih ocen, kakor jih je imela od laskanja in pretravajanja v prezgodnji hvali. Ostra, vendar resna in pravična ocena prvih tvoril ali sicer samostojnih javnih poizkusov je resda znižala vzgon ambicije in ponižala osebno domišljavost, pokazala pa je, ali je stvarjalna potreba pristna ali ne. Tam, kjer je pristna in uvrščena globoka, se začneja po takih udarcih doba avtokritike; človek se vrne na izhodišče in skuša kvaliteto izboljšati vse svoje stvarjalno delo. Začenja tisti težki in silavi boj za samostojni izraz, ki mu po-sledni ni več konca. V umetnosti je dobro le redkokdaj tako, da bi ne bilo lahko še boljše. In če kritiki vsili sposobnemu začetniku ta čut, je opravil veliko delo. Kdor ne more in ne ume prenesti graje in nezadovoljstva ter jih sublimirati v pogonsko silo tvornega razvoja, kaže, da

mu ni sojena dolga in uspešna pot. Tak poizkusnik naj se zadovolji s slepim aplavzom laskavih prijateljev in naj uživa ničemerno zadovoljstvo brezpomembnega, ceneneja uspeha. Izvoljen bodoci umetnik pa ve, da je njegova pot drugačna: per aspera ad astra.

Za pospeševanje naše glasbene tvorbe

I. V kritiki 12. simfoničnega koncerta je docent Glasbene akademije Marijan Lipovšek izrazil željo, da naj naš reproduktivni glasbeniki jemljejo v sporedu tudi domača dela, da tako pomagajo komponistu v razvoju. Naj v zvezi s tem povem neke misli v premislek vsem, ki sodelujejo pri ustvarjanju naše glasbene kulture.

Četudi niso naša dela še na svetovni ravni, je vendar treba začeti, da bomo kdaj res dosegli to višino. Lipovškovo željo opravičujeta dva razloga. Prvi je ta, da si bo skladatelj ob poslušanju lastnih del (ob primernih izvedbi) za polovico skrajšal studij, oziroma za enkrat hitreje pospešil svoj razvoj, drugi pa je ta, da se bo narod z dobrimi komponisti kulturno povzpeli višje.

Oglejmo si prvi razlog, namreč pospeševanje skladateljevega razvoja. Kakor sem v tem okviru že omenil, nam je treba pospešene glasbenega razvoja, če hočemo, da bomo kdaj tekmovali z veličinami svetovnega formata. Če bi vsak komponist slišal dovolj zgodaj lastna dela, — kar je razumljivo — bi hitreje rastei in zorei, nego v nasprotnem primeru. Če se tako talentiran skladatelj nima prilike slišati lastnih del, bo zaostajal kljub najboljši volji za onimi, ki jim je ta prilika dana. Iz psihologije vemo, da je vsak razvoj odvisen od prirodnih nastavkov (podedovane) in pa od okolice, ki šele omogoča razvoj. Lahko se torej zgodi in verjetno se

Kronika

* Smrt viteza železnega križa. S poleta proti sovražnikom se ni vrnil nadporočnik Günther Hannak, ki je bil lani poletni odlikovan z vitezkim križcem železnega križa.

* Zvezni tajnik je nadzoroval Postumio. V nedeljo popoldne je Zvezni tajnik obiskal Postumio ter se ustavil v ondotnem fashijskem domu. Sprejel je več političnih tajnikov, ki so mu poročali o udeleževanju podrejenih organizacij.

* Proslava Monteverdija v Firenzi. V Firenzi so imeli 19. in 20. maja proslavo stoletnice skladatelja Clavdia Monteverdija. Na dveh koncertih so izvajali izključno Monteverdijeva skladateljska dela.

* Rumunski novinarji pojejo v Bolgarijo. Proti koncu tega meseca pričakujejo v Sofiji večjo skupino rumunskih novinarjev, ki bo preprosto Bolgarijo in proučevali njene razmere.

* Nove profesorje na vseučilišču v Pragi. Na filozofski fakulteti Karlove univerze v Pragi se je povečalo število profesorjev od 31 na 39. Na novo sta bili ustanovljeni stolici za novinarstvo in za slovensko narodopisje. Nasprotno pa so na tehnični visoki šoli združili bivši fakulteti za arhitekturo in stavbarstvo. Ta fakulteta ima zdaj tri pododdelke in sicer enega za arhitekturo, drugega za stavbarstvo, tretjega pa za zemljemerstvo.

* Madžarski novinarji v bolgarski prestolnici. V Sofijo je prišla skupina madžarskih novinarjev, katere je povabila na obisk bolgarska vlada. Med madžarskimi novinarji so direktorji vseh večjih madžarskih dnevnikov. Madžarske novinarje vodi opolnomočen ministar Reviczki.

* Nov nadškof v Kalabriji. Namesto pokojnega nadškofa Montebettija, ki je umrl kot žrtev sovražnega letalskega napada, je papež imenoval za škofa v Reggio Calabria monsignor Antonia Lanza, profesorja moralne teologije v Cosenzi.

* Velik uspeh Ljudskega orkestra v Španiji. Dirigent Adriano Luadri je izvajal v španskem gledališču »Españole« v Madridu velik koncertni program s svojim orkestrom. Koncertu je prisostvoval tudi italijanski poslanik pri španski vladi in mnogo članov italijanske kolonije. Koncert je dosegel pri občinstvu velik uspeh.

* Smrt ciganskega kralja. V Budimpešti je umrl v 84. letu svoje dobe kralj madžarskih cigancev Raz. Raz je imel pridevek »Šestindesetletnik«. Skozi več desetletij je moč veljal za nekronnega kralja madžarskih cigancev-muzikantov in je bil kot takšen znan zlasti v krogih budimpeštanskega nočnega življenja. Prepotoval je ves svet, saj zna leta svojega življenja pa je živel v siromaštvu in tako je tudi umrl.

* Osel je zakrivil smrt svojega gospodarja. V okolici Ternija je plačal 78letni Sante Venanzio trgovanje svojega osla s lastnim življenjem. Žival je stala med tramvajskimi tirnicami, po katerih so dirjali vozovi cestne železnice. Venanzio je hotel trgovanje živali spraviti s pota in je osla res potisnil s tira na cesto, v tem pa je pridrvel tramvajski voz, ki je moža porinil in ga tako poškodoval, da je umrl v bolnišnici.

* Otroku je rešil življenje. 4letni Giovanni Bianchi iz Stagna di Rocca Bianca se je igral na nabrežju reke Pad ter je stopil v čoln, da bi se peljal po vodi. Zaradi neodobnosti je štrbnul v reko ter bi bil gotovo utonil, da ga ni rešil iz valov Antonio Artusi. Slednji se je vrgel za dečkom v vodo obhelen kakor je bil ter je fantička srečno prinesel na suho, kjer ga je izročil prestrašenim roditeljem.

* Usoden padec z drevesa. V Tribussu Superiore je 54letni Leopold Bremec padel z drevesa ter tako nesrečno, da si je zlomil hrbtenico. Odpehali so ga v bolnišnico v Gorizijo, kjer se bori s smrtjo.

* Zažgal je drevo, da bi našel izgubljeno denarnico. V Trevisu so karabinjerji prijeli nekega dečka, ki je po tleh iskal neki predmet ter je v večernih urah zažgal drevo, da bi mu razsvetlilo okolico. Ker se je to zgodilo na javnem trgu, je bil storilec aretiran. Pri zaslišanju je izpovedal, da je izgubil denarnico, ki jo je hotel poiškati s pomočjo te nenavadne razsvetljave.

Naročite se na romane

DOBRE KNJIGE

je že zgodilo, da so se ljudje z genialnim dispozicijami udušili v neugodnem okolju. To velja prav posebno za ustvarjalce glasbenike, kajti glasbenik more pred izvedbo spoznati in oceniti svojo skladbo samo teoretsko, šele s poslušanjem spozna njeno bistvo, namreč njen psihični učinek. Note so mrtve, dokler jih ne oživi naš duh preko glasbil in šele na tej podlagi je mogoče dobiti prave in zanesljive pojme o delu. Skladatelj je pač malo pomagano, če mu za njegovo šestdesetletnico prvič izvajajo njegove skladbe, ali pa se ga spominja šele po smrti. Če skladatelj sliši svoje stvaritve dovolj zgodaj, bo obogatil svoje nadaljnje dela z izkušnjami in pridobitvami prejšnjih. Če so dela namenjena za podcina glasbila, si skladatelj še nekoliko pomaga s prijateljem, ki je več dobitnega glasbila; kakor hitro pa zahteva delo večje zasedbe (na pr. trjo, kvartet, kvintet ali pa celoten godalni ter simfonični orkester), bo lahko skladatelj vedno stal na isti točki, če ne bo slišal svojega dela in se od tod naučil izpopolnjevati svoje pomanjkljivosti.

To velja zlasti za komponiste manjših narodov, ki so skoraj brez tradicije. Med te spadamo tudi mi, zato veljajo te besede zlasti našim izvajalnim umetnikom, ki naj se zavedajo, koliko lahko s te strani doprinašajo v našo glasbeno kulturo. Predvsem na najopustejši predstavi, s katerim se tolikokrat zavračajo domače stvaritve. Zavedajmo se, da bo čas najpravičnejše ocene naše delovanje, vendar bo umetnik, ki je znal iti preko predsodkov, ostal v prijetnem spominu ne samo pri sodobnikih, temveč tudi pri zanamih. Mislim, da je to želja vsakega dobrega človeka, kaj šele umetnika.

Stanko Prek.

II.

Po hvali vredni izpodbudi našega uglednega sodečavca g. doc. Lipovška je članek g. Stanka Preka kot zraz našega najmlajšega skladateljskega rodu nov poziv k raz-

IZ LJUBLJANE

u— Nov grob. Nenadno je preminil v ljubljanski bolnišnici svetnik deželnega sodišča in predstojnik okrajnega sodišča v Metliki g. dr. Ivan Širko. K večnemu počitku bodo rajnega spremili v četrtek ob 17. izpred domače hiše na pokopališče pri Sv. Roku v Metliki. Naj v miru počiva! Svojem izrekanju naše iskreno sožalje!

u— Smrt mlade gospe. Črno oznanilo je objavilo v večernjem »Jutru«, da je umrla ga. Malči Štokova, soproga poštnega pristava g. inž. Andreja Štoka. Vest o njeni smrti je zbudila globoko obžalovanje v krogu znancev in prijateljev. Pokojnica je bila edina hčerka gg. Amalije in Jakoba Slabine, znanega našega strokovnjaka v električni praksi, dolgoletnega vodje oddelka elektrostevev pri mestni elektrarni. Skrbna roditelja sta svoji edinki izkazovala vso nežno skrb in ljubezen in Malči jima je bila s svojim vednim, priklupnim značajem v veselje. Zal pa je začela bolehati na ledvicah in zdaj je smrt ugonobila to izredno ljubeznivo mlado gospo. K večnemu počitku jo bodo spremili danes, v četrtek ob 15. uri, iz kapele sv. Nikolaja na Žalah. Brčko prizadetemu staršem in soprogi izrekamo odkritosrečno sožalje, blagi pokojnici pa bomo chrnili najlepši spomin.

u— Za obelisk smrti Toneta Tomšiča se bo brala sv. maša zadušnica v petek 21. maja ob 7. pri franciskanih.

u— Kljub sončnim dnem hladnejše vreme. Že dalje časa se vrste lepi sončni dnevi, kljub temu pa se ostraže še celo ohlaja. Zlasti jutranja temperatura je vsak dan nižja. Medtem ko je še v nedeljo živo srebro zabeležilo najnižjo temperaturo 8° C, se je do srede zjutraj znižala že na 5,6° C. Tudi najvišja dnevna temperatura je nižja kakor je bila pred dnevi. V torek smo zabeležili 23° C. Zračni tlak je v torek čez dan nekoliko popustil, potem pa se je začel spet dvigati in je barometer v sredo zjutraj kazal 768 mm.

u— Za senčenje in proti sončnim opetlinam — Tschamba Fil. Dobi se v vseh lekarnah, drogerijah in parfumerijah.

u— Ljubljanska kopalnica so že začela s polnim obratom. Oficelno sta otvorili šela kopalnici na Iliriji in na Špiči, toda tudi v kopalnici na Ljubljani je vsak dan precej obiskovalcev, čeprav se ni po pravilih otvorjen. Ob obrežju na Špiči so že nameštene kabine, oziroma slačnice za kopalce. Postavljenih je tudi nekaj klopi. Kopalcev prihaja vsak dan več. Z ureditvijo nabrežja so kar zadovoljni. Žele si le še direktnega prehoda z desnega nabrežja Ljubljane na levo nabrežje Gruberjevega prekopa.

u— Najnovejša umetnostna razstava članov bivšega kluba »Neodvisni« v Jakičevem paviljonu obsega okrog 80 del in je vzbudila živo zanimanje med ljubiteljsko domačo likovno umetnostjo. Svoja še nerazstavljena dela so postavili na ogled slikarji Omersa, Kregar, Mušič in Sedej ter kiparja Z. Kalin in Putih. Razstava bo odprta do 6. junija.

u— Priprava za malo maturo — Novi (Turjaški) trg 5. Posebej ponavljamo z dijaki 3. in 4. razredov gimnazij in meščanskih šol snov iz matematike, italijanščine in slovenščine — dopoldne in popoldne. Honorar za 1 uro le okoli 2 liri. Nudimo dijakom in privatistom tudi pomoč v vseh predmetih. Prijave dnevno od 8.—12 in od 14.—18.: Novi (Turjaški) trg 5. Instrukcije.

u— Bogato se Vam povrne izdatek, ako si nabavite Sčevce: Knjigovodstvo. Knjiga je primerna za obiskovalce tečajev, zlasti pa za samouke. Mladina naj ne zamudi prilike, da se nauči knjigovodstva, ki ga danes zahteva sleherni poklic. Knjigo dobite v Knjigarni Tiskovne zadruge v Ljubljani.

u— Neopremljeno stanovanje z eno ali dvema sobama ter vsemi pritlikalnimi nujno potrebuje mestno županstvo za nekega domačina ter zato prosi gospodarja takih stanovanj, da ga takoj naznanijo na magistratu. Poleg tega pa mestno županstvo za nastanitev oficirjev in uradnikov še vedno potrebuje več čedno opremljenih sob zlasti v sredini mesta. Kdorkoli ima kakor primerno stanovanje ali sobo, naj jo takoj naznani mestnemu odpravniku v sobi št. 23 v III. nadstropju magistratnega poslopja za Robbov vodnjakom.

mišljanju o vprašanju, kako čim bolj pospešiti slovensko glasbeno produkcijo. Ne dvomno je večje upoštevanje domačih skladateljev pri sestavi koncertnih sporedov eno izmed posebno priporočljivih sredstev.

Kvalitete domačih del, ki naj se izvajajo, seveda ni mogoče meriti ob stvaritvah največjih tujih mojstrov, zakaj naša glasba hodi svojo razvojno pota in išče svoje posebne izraz. Tuja dela nesporno visoke vrednosti pa so prav tako potrebna mladim skladateljem, kakor jim je potrebno izvajanje njihovih lastnih zrelejših skladb, ker jih poslušanje takih del najlaže in najbolj ogreje za večjo težnjo k popolnosti, za smotnejšo iskanje glasbenih kvalitiet, za večjo dognanost in učinkovitost kompozicijske forme. Tudi v tem primeru velja, da se skladatelj več kakor iz teorije nauči v koncertnih dvorinah, v živem in neposrednem stiku z muziko. Zato je torej dober izbor tujih glasbenih del samo koristen podnet za večji in uspešnejši razvoj domače stvarjalnosti.

Kvalitetna dela v koncertnih dvorinah pa vzgajajo tudi občinstvo, ki je sploh važen, vsakako upoštevanje vreden činitelj slehernega glasbenega življenja, ki so mu skladatelji izhodišče, javnost pa cilj. Vprašanje izvajanja domačih del ni potentna tema samo vprašanje skladateljev, marveč tudi zadeva občinstva, ki zabaja na koncerte. Od tod upravičena zahteva po delih — domačih in tujih — ki bodo več kakor samo eksperiment, glasbena preizkušnja ali solsko-nazorni primer. Če je g. doc. Lipovšek opozoril na potrebo zadostnega upoštevanja domačih skladateljev v sedanjih koncertnih plimi, ki ji go to gotovo sledila oseka, je nedvomno mislil na tista domača dela, o katerih lahko rečemo, da imajo znak relativne zrelosti četudi bi ne vzdržala kvalitete primerjave z izbranimi deli tujih mojstrov. G. Prek je z zgornjimi vsticami to izpodbudo podpiri in pravilno opozoril, da naj reproduktivni umetnikov ne vodi pri izbiri programa predsodek

Junjska „Dobra knjiga“

V prvi polovici prihodnjega meseca se v zbirki »Dobri knjige« izšel njen deveti roman. Naročniki bodo to pot prejeli delu moderne italijanske pisateljice ALBE DE CESPEDES:

„NAZAJ NI POTI“

V blagodejnim nasprotju z večino tenzskih romanov »Nazaj ni poti« (»Nihče se ne vrne«) ni kaka točna avtobiografska izpoved, temveč obravnava mnogostransko snov, se v različne svetove in rše najrazličnejše značaje. S srečno fantazijo, finim psihološkim čutom in toplim življenjem nam razpieta pisateljica zanimivo zgodbo iz življenja moderne mladine. Dekliški penzionat je zunanji okvir, v katerem so naznane neenake usode mladih ljudi. Vsakomur od njih je »kazana svoja pot«, a vendar jim je vsem skupno: globoko življenjsko spoznanje, da življenja ne moremo več izbrizati, da življenje zmerom samo beži in se ni. Koli ne vrata, da ni več mogoče začeti raznova, da — nazaj ni poti.

Knjiga, ki je bila v Italiji in v Inocenstvu najugodnejše sprejeta, stavlja avtorico v prvo vrsto italijanske mlade literature. P. Guillon (Mercure de France) piše: »Težko bi bilo še kje najti knjigo, pisano s tako neposrednim ženskim opazovanjem, knjigo, v kateri bi bila prikazana žena, zlasti dekle, s tolikšno odkritostjo. Alha de Cespedes je to ohoje dosegla in še izpopolnila z mojstrsko tehniko... Knjiga, ki zasluži polno zanimanje.«

Naročite se na romane DK!

u— Dijaki 3. in 4. razr. gimnazije in 4. razr. meščanske šole, pripravite se za posebne instrukcije v predmetih za malo maturo! Ločeni oddelki po šolah in razredih! Učni honorar nizek. Poučujejo profesorji, strokovnjaki. Vpisovanje še ta teden. Informacije in prijave dnevno dop. od 9.—12., pop. od 4.—6.: Specijalne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole, Mussolinijev (Kongresni) trg 2, II. nadst. Središče mesta!

u— Strokovno popravilo Vašega gramofona bo izvršeno v kratkem času in za mal denar le v specialni delavnici Everest servise — Prešernova ul. 44. Vsi rezervni deli na zalogi.

u— Nesreče. 74-letna zasebnica Ivana Gregorinova iz Ljubljane je padla s stola in si zlomila levo. Levo nogo si je zlomil pri padcu 20-letni železniški zavičaj Rudolf Kavčnik iz Ljubljane. S peči je padel in si zlomil levo 4-letni sinček posestnika Bernard Koželj iz Trebnje gorice. Franja Grmova, 55letna služkinja iz Ljubljane, je padla in si zlomila levo. Na desnici pa se je ranil 50-letni ključavničar Izidor Čemažar z Ježice.

Z Gorenjskega

Počasneje vojaških mater. Volstvo skrbstva za vojake pri narodnosocialnem uradu v Celovcu je naročilo, da na letošnji materinski dan počastijo poverjeniki narodnosocialnega skrbstva z dečki in deklkami vse matere vojakov. V posameznih krajevni skupinah na Koroskem in na Gorenjskem so bili materam padlih vojakov izročeni zavoji z darili in cvetjem.

V Lukovici so imeli filmsko preistavo, pri kateri so predvajali tedenski pregled in film »Svetohlinski Florjan«. Naslednji dan je bil v ljudski šoli tečaj za blokove voditelje, zastopane so bile krajevne skupine Lukovice, Hraše, Glogovica in Moravce.

Večerna šola v Kamniku je bila nedavno v sejni dvorani okroglega vodstva. Okrogli vodja Pilz je sporočil, da iz zdravstvenih razlogov za dalje časa zapusti krajevno skupino. Izročil je krajevnomu vodji Straserju in županu Reichbachu umetniško izdelano listino za neumorno delo v prid zimske vojni pomoči, ker je Kamnik dosegel prvo mesto v okrožju. Nato je okrogli prosvetar Dr. Doujak predaval o Stranki.

V Naklem pri Kranju je ženski odsek priredil veselo popoldansko prireditev s pesmimi in ljudskimi plesi. Prišel je tudi okrogli vodja Kuss iz Kranja. Nadalje je bil v Naklem zbor krajevni funkcionarjev. Krajevni vodja Šešark je razpravljal o pe-

rečih zadevah. Poslovil se je vodja celice Reeman, namesto njega pa je bil uveden nosilec častnega znaka Scherjan.

V okroglnem davčnem uradu v Radovljici, ki je bil ustanovljen maja 1942, po ča gorenjski tehnik: Za 19 občin radovljiskega okrožja upravlja ta urad obrtni davek, uslužbenški davek, državljanski davek in davek na pižame, od 1. aprila letos pa tudi še zemljiški in hišni davek. Poleg tega upravlja okrožne samoupravne davke (lovski davek in zemljiškopridobinski davek). V radovljiskem okrožju je okoli 1400 obrtnih obratov, od katerih je 770 davčno obveznih. Uslužbenški davek se pobira v občinah Jesenicah, Kovor in Trzin. D. zav. janski davek je prelošan ocenjen m višim cen samostojnega poklica, katerih je 2160. Obratov, ki so podvrženi davku na pižame, je v tem okrožju 285. Zemljiški in hišni davek obsega okoli 14.000 davčnih obvezancev. Danes, leto dni po uvedbi državnopravnih davčnih zakonov na Gorenjskem, je ustanavljanje na tem področju skoraj končano in občine lahko poslujejo z razpoložljivimi sredstvi.

O šolstvu v radovljiskem okrožju v zadnjih dveh letih poroča gorenjski tehnik: Koroska dežela je morala s podporo Somo-grada in Dunaja navzile vojni prekrbeti potrebne učne moči. Zdej je tako daleč, da so začele v tem okrožju z izjemo dveh prav oddaljenih gorskih šol (Koprivnik in Geršuje) vse šole s poukom. Večina učnih moči mora vsakekor voditi po dva razreda. Šolski obisk je zelo dober. Posebno težko je bilo novo opremljanje šol z učili, telovadnim in športnim orodjem, šolskimi in učiteljskimi knjižnicami ter večkrat tudi z novo opremo. Izvršene so bile tudi preddave in večja popravila šol, tako da je, kakor na Koroskem, rečno šolsko poslovanje. Na Koroski Beli je bilo lansko jesen zgrajeno novo šolsko poslopje z modernimi napravami. Stroške je kril šef civilne uprave. Glavno delo pa je izvršilo učitelstvo v vzgoji in pouku mladih in starih. Večina učnih moči ne vodi samo dveh razredov, temveč pozno popoldne tudi poklicno šolo in zvečer jezikovne tečaje za odrasle.

Spodnja Štajerska

Glasbena visoka šola iz Gradca na obisku. Državna visoka šola za glasbeno vzgojo bo od 20. do 25. t. m. tretje tabo- rila v Rogasški Slatini. Kot docenti so povabljeni v goste prof. dr. Hans Joahim Moser, referent v propagandnem ministru, Jurij Götsch, direktor glasbene šole v Frankfurtu ob Odri, in prof. Valter Weyler, ravnatelj konservatorija v Antverpu, s katerim pride na Sp. Štajersko tudi 25 flamskih študentov glasbe. Že lani so bili uvedeni kulturni stiki med nemško-flamsko delovno skupnostjo v Bruslju in med Štajersko.

O zgodovini in bistvu Spodnjega Štajerskega je te dni predaval na zborovanju študentov v Gradcu znani spodnjaštajerski referent dr. Carstangen.

Novi grobovi. V Mariboru so umrli: 85-letna staropokojenka Adela Jezovska, franciskanski pater Valerijan Franc Landergott, star 72 let, 34letni trgovski poslovodja Adolf Blažič, uslužben pri tvrdki Pengg, 34letni poštni asistent Janez Dular in 27letni šofer Konrad Leskavar od Sv. Tomaža pri Ptuju, ki se je smrtno ponesrečil z motornim kolesom. V Celju je umr-

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 20. MAJA 1943-XXI.

7.30: Slovenska glasba. — 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. 12.20: Plošče. — 12.30: Poročila v slovenščini. — 12.45: Opera glasba. — 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 13.10: Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.25: Prenos za Nemčijo. — 14.00: Poročila v italijansčini. — 14.10: Koncert Radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Šijanec. — Laha glasba. — 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 17.10: Nove plošče Cetra. — 19.30: Poročila v slovenščini. — 19.45: Politični komentar v slovenščini. — 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijansčini. — 20.20: Orkester »Armonia« vodi dirigent Segan. — 20.50: Koncert čeliste Cence Sedlbauerja — pri klavirju Marjan Lirovšek. — 21.20: Koncert Adamčevega orkestra. — 22.00: Predavanje v slovenščini. — 22.10: Orkester Cetra vodi dirigent Barzizza. — 22.45: Poročila v italijansčini.

Isto velja tudi za kokus, kokusa — množina: kokli; pnevmokokus, pnevmokokusa — pnevmokoki itd.

122) Razpadati, razpád, razpádek = razpadina; razkrajati se, razkroj, razkrojek = razkrojina; stopiti se, stopitev, raztopina; razpušiti se, razpušitev, razpuščina. Telesa fizikalčno razpadajo, to je njihov razpad, posledica so razpadki ali razpadine; kemično se telesa razkrajajo, razkroj, razkrojki = razkrojine.

Vendar uporabljamo za razpad teles v tekočinah tudi druge oznake: za sladkor n. pr. pravimo, da se v vodi topi in raztopi, topitev, raztopitev, raztopina; za krvničke v krvi in bacile v serumu pa, da se razpuste: razpušitev, razpuščina (slično kot zapustiti, zapustitev, zapuščina) — die Aufschwemmung.

Dr. Mirko Černič.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 20. maja, ob 17: V času obiskanja. Zaključena predstava za šolsko mladino. Petek, 21. maja, ob 15: V času obiskanja. Zaključena predstava za šolsko mladino. Sobota, 22. maja, ob 18.30: Veliki mož. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol. Nedelja, 23. maja, ob 15: Primer dr. Hirna. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol. Ob 18: Jorjave hči. Izven.

E. Gregorin: »V času obiskanja«. Pasijonska drama v šestih postajah. Osebe: Marija — Starčeva, Jezus — Gregorin, Janez — Verdonik, Peter — Bratina, Juda — Nikost. Magdalena — Sancična, Jožef iz Arimateje — Tiran, Nikodem — Plut, Kalfa — P. Kovič, Aminadab — Raztresen, Gemalje — Presetnik, Joda — Gorinsk, Sadek — Lipah, Levi — Blaž, Amos — Brezgar, Poncej Pilat — Petek, Petronij — Drenovec, Veronika — Simčičeva, žena

la 43letna zasebnica Ana Lavrinčeva, v Hrastju pri Kapelah pa 83letna zasebnica Ana Rantaša-Murnauerjeva ter v Framu 60letna Jožefa Bezjakova-Kacova. Kot žrtvi zahrbtnega napada sta padla Gregor Hraštovec na Vranskem in Maksimilijan Poljšak na Pakli.

O premieri Lortzingove opere »Car in tesar« v mariborskem gledališču je prinesel mariborski dnevnik oceno, polno hvale za vse sodelujoče. Občinstvo se je burno zahvaljevalo za užitek poln večer.

Derila iz St. Lovrenca za ranjence. Zenska skupina iz St. Lovrenca na Pohorju je nedavno pod vodstvom Franciske Novakove obnavljala ranjence rezervne bolnišnice v Mariboru.

Nova voditelja dekliških skupin v Ijutomerskem okrožju Lita Kieckmeierjeva je bila nedavno s primerno svečanostjo uvedena v svojo službo. Dosedanja voditeljica Frda Härtel se je omožila.

Mladinsko streljanje. Na strelišču pod Pohorjem je bila mladinska tekona v ostrem streljanju. Telome so se udeležili dijaki vseh mariborskih višjih šol pod vodstvom častnika. Najboljši strelcem je bilo razdeljeno šest 6 knjig. Nagradi za mladinsko voditeljsko šolo sta si priporila Anton Mogel in Jože Ševčnikar.

Zbiranje kosti v Celju. Večernja sredo je celjska mladina po vseh hišah nabirala kosti. Prebivalstvo je bilo opozorjeno, da se da pridobiti od takih kosti 8 do 10% maslobo za industrijo. Takšna mast se porablja predvsem za izdelovanje glicerina, za stearin in sploh za razsvetljavo taborišč in bunkerjev.

Nesreče. V nekem mariborskem podjetju je stroj odrezal 58letnemu Francu Goletu tri prste na desnici. 55letni Jakob Vrhovšek na Tezemu pa je v žerjavu neke stavbene družbe izgubil desni palec. 46letna kolearkica Terezija Ortanova iz Maribora je v okolici bila podrita od tovornega avta in se dobila hude poškodbe. Pri padcu s senika si je polmici kolci 37letni Janez Pušnjač iz Zetancev. Neki 32letni kovaški pomočnik iz Studencev si je pri padcu s kolesa presekal žilo na desnici. 32letni kontrolor nekega mariborskega podjetja Franjo Žilek se je pri delu globoko vrezal v roko. 21letna Pavla Vrčnovnikova z Mute je padla s pame v klet in si zlomila hrbtenico. Poškodovanci se zdravijo v mariborski bolnišnici.

Iz Srbije

Upokojeni pomočnik ministra za kmetijstvo. Predsednik vlade je na predlog ministra za kmetijstvo in prehrano upoko- jil ministrovega pomočnika dr. ing. agr. Dragomira Čosića.

Nov srbski časopis v Novem Sadu. Poleg srbskega dnevnika »Nova Pošta« je začel izhajati v Novem Sadu ob ponedeljkih list »Ponedeljake«. Tretji srbski časopis na Madžarskem južnem ozemlju je ilustriran tehnik.

Ukinjene izvozne carine iz Srbije v Nemčijo. Srbska vlada je izdala naredbu, s katero so ukinjene vse carine in sporedni davjate pri izvozu blaga iz Srbije v nemško cesarsko področje, ki obsega nemško Reich vključno češko-moravski protektorat.

Otvoritev novih šol. V razanskem okraju so otvorili pred nekaj tedni tri osnovne šole, in sicer v občinah Maletina, Poslana in Cerovi.

Oddaja krp za tekstilno blago. Centrala za tekstil je izdala naredbu, po kateri mora vsakdo, kdor hoče dobiti dovoljenje za nakup tekstilnega blaga, poprej oddati gotovo količino starih krp. Izdajeno pravico za zbiranje krp ima vsa trkila »Sirovina« dde v Beogradu. Cene za oddane krpe je določil komisariat za cene. Obdobjenja za nakup novega tekstilnega blaga in boni se bodo dobivali samo na podlagi potrđila o predaji starih krp.

Prepovedan nasad hibridnih trt v Banatu. Načelnik Banatskega okrožja je izdal naredbu, s katero so prepovedani novi nasadi hibridnih trt v vsem okrožju. Tudi v starih vinogradih se ne smejo izumirje hibridne trte nadomestiti z novimi hibridi. Prepovedan je tudi prenos hibridnih trt iz kraja v kraj. Dovoliti se smejo nasadi trt samo v znanstveno poučne svrhe. Vsek prestopke uredbe bo kaznovan od 200 do 4000 din in v zaporom od 10 do 20 dni.

Dobrodolne znamke za vojne invalide v štirih različnih vrednostih, in sicer po 1.50, 2, 3 in 4 din ter po 1.50, 3, 5 in 10 din dodatne vrednosti se bodo od 16. do zaključne 20. majnika t. l. prodajale na poštah 1, 2, 5 in 10 v Beogradu ter na vseh poštah v okroglih mestih.

OPERA

Četrtek, 20. maja, ob 18: Madame Butterfly. Izven. Gostovanje Mafalde Favero. Cene od 60 lir navzdol. Petek, 21. maja: zaprto. Sobota, 22. maja, ob 18: Vnebovzetje B. D. M. Oratorij za soli, zbor in orkester. Premiera. Red Premierski.

Občinstvo opozarjamo, da je za četrtkovno in petkovno predstavo »V času obiskanja«, ki je namenjena predvsem dijaštvu, na razpolago tudi za ostalo občinstvo še nekaj sedežev v parterju in v ložah. Te vstopnice se v prodaji v četrtek in v petek dopoldne pri dnevnih blaginji in Operi in pol ure pred pričetkom predstave v Drami, po znižanih cenah od 15 lir navzdol.

Gostovanje primadone Mafalde Favero. Danes bo pela kot gost slovit italijanska umetnica, ki je znana po vseh največjih svetovnih odrih, partijo Cho-cho-sane v »Madame Butterfly«. Ostala, zasedla je sledeča:

Reke nam pripovedujejo

Kjer zelenomodna Drava urno se pretaka in kjer modra Sava plodna tla namaka, se razprostrta — če upoštevamo še veselo žuborečo dečo, s katero se vsaka ponaša — širok in dolg predel, ki ima kljub razsežnosti mnogo skupnega, saj je prirodna oplotina od izvirih obeh rek do njihovih izlivov v Donavo.

Če pomislimo, da je priroda sama kot zemlja izoblikovala prasila v neskončnih vekih zgradila veličastno stavbo kopnin in usmerjala tok rekam in potek gorskih vencev, nam postane jasno, kakšen vpliv ima na vse naše življenje in bitje in sploh na razvoj medsebojnih odnosov človečanstva vobče. Po tej velikanski stavbi se je človeštvo razširilo, potovalo in naseljevalo, gorski venci in velike reke kot meje so vplivale kot prirodne zapreke na nastanek jezikovnih skupin in držav, na razvoj vsakršnega človeškega udejstvovanja.

Če pogledamo malo globlje v zemeljsko zgodovino obeh porečij, zagledamo pred seboj nepregledno gladino Panonskega morja, ki sega s svojimi ozki zalivi, nalik jezikom globoko v doline Drave, Save in njihovih pritokov. Hrvaško Zagorje in slavonsko grčevje se pa v obliki zelenih otokov boči iz te neskončne, proti vzhodu se raztezajoče vodne planjave (mocien). A polagoma dvigajo neukrotljive sile notranjosti zemlje morska tla, jeziki se potegnejo iz dolin, kopno se čimdalje bolj veča in ko se odpro vodna vrata proti Črnemu morju, začnejo morje odtekati, za odmikajočo gladino si pa krčita Drava in Sava svojo pot in na posled se dviga iz vode in ozeleni tudi deviška plodna ravan Slavonije (plocen). To je bila poslednja storitev gorotvornih sil v zadnjem življenju in bučnem obdobju zemeljske zgodovine (tercijar) in odsihod tekata rki složno skozi veke svojo pot s planinskega zaloda proti sonce porajajočemu vzhodu.

Vendar — nikdar zemlja ne počiva, ne vodi, soncu mir ni dana, in tako se je kmalu po zakopitvi vgnezdila v obširnih predelih Evrope ledena doba s tremi toplejšimi meddobji (diluvi). A tedaj so že obljubovali naši dve dolini razni človečnjaki, o čemer nam pričajo ostanki v Krapinski jami na Hrvaškem in Poškočki zijački na Olševi. Starost teh ostankov cenijo na trideset oziroma dvajset tisoč let malo več, malo manj. Zanimivo je, da so bile kosti v Krapinski jami precej ožgane in zlomljene, kajti po tem sklepajo strokovnjaki na ljudštevstvo. Morda so se Krapinski človečnjaki medsebojno žili, zelo verjetno pa je, da je prednik pravega človeka, torej naš predzgodovinski praded, ugonabljal vse nižje vrste človečnjakov.

Za časa ledene dobe je obstajalo tudi že naše Barje, tedaj še jezero, izteklo je pa razmeroma pozno v zgodovinski dobi Mnoge rastline in ribe so tedaj za vedno zapustile naše kraje in se podale po Savi navzdol na Hrva-

sko v njene po neštetihi lokavih rokavih in mrtvicah prepletene loke. Tam najdemo še marsiljko ali štiripersono vodno deteljo, vodni oroh, ki je dal kruha našim mostičarjem, malo in veliko povodkinjo (Naias), žabji šejek, salvinijo in druga gladinska bitja.

Povezanost po rekah ima torej največji vpliv na razširjanje rastlinstva in tudi živalstva. Kakor nalagajo reke človeku, da si zgradi ob njih svoja pota, tako služijo tudi vsemu ostalemu življenju kot prometne žile. Semena nosijo vetrovi, ptice, živali navzgor in navzdol, z dolnjih rečnih korit se vijejo za časa drsti »procese« rib navzgor v pritoke, plazcvi, vode, zmrazl rušijo in prinajajo kamenje v doline, odkod ga reke v obliki gramoza in peska vale in odlagajo tekem vekov po vsej širini doline, izenajčujo tla, reke dajejo torej na svojem območju vsemu enoten lik. Kaj zmoroje tekem vekov rečne naplavine, nam postane očito, če si ogledamo globoko gramozne jame pod Golovcem pri Božjem grobu in dalje na cesti

proti Zavoglu. Vse to je svojčas nanesla Sava, si sama zajezovala pot in premeščala svoje korito vedno bolj proti severu. In kje je danes? Vsa tla med južno in severno mejo Ljubljanskega polja so pa enotno gramozna, prikrita le z rahlo plastjo zemlje, ki je razmeroma mlada, saj je nastala večinoma po dobi alpske zaledenitve, torej zadnjih 10 do 12 tisoč let (aluvij).

Koliko skupnega, koliko enotnega in podobnega pokazujeta obe reki in njih območja v pogledu svojega nastanka, svojega rastlinstva in živalstva, svojih prirodnih lepot! Udobne prometne zveze so pa olajšale tudi izmenjavo vseh kulturnih dobrin, snovnih in duhovnih, med obema narodoma. Kakor sta si rekli sestri, tako sta si naroda ob njih brata, ki sta se kot soseda vedno uvaževala ter se uvažujeta, sveta si besed pesnika:

»Sovraštvo naj ti bode vedno tuje,

Brat brata naj nikdar ne zaničuje.

O. S.

Križem sveta

Obilen družinski blagoslov. V Concordiji Sagitariji živi 70-letni kmet Paolo Falcone, ki ima 17 živčih otrok. Tudi zakonca Nicola in Gaetana Lazaro iz Tarenta, ki sta poročena 25 let, imata 13 otrok, ki so vsi živi in zdravi.

Slovite osebnosti v italijanskem filmu. V Italiji je v delu več filmov iz življenja slovitih Italijanov. V teku so priprave za snemanje filmov o Michelangelu, Paganiniju, Francescu da Rimini in Francescu Crispiju. S posebnim zanimanjem pričakujejo Crispija, v katerem bo prikazan pol stoletja italijanske zgodovine.

Razstava italijanskih vojakov v Atenah. V prostorih grškega narodnega muzeja v Atenah je poveljen k Italijanskim Oboroženim silam dnevi razstavo italijanskih slikarjev in kiparjev pod oročjem. Razstava obsega več sto slik in izdelkov umetne obrti ter prča, da čut za umetnost v Italijankih srehi navzile vojnemu hrupu ni zamrla.

Generalno ravnateljstvo za tisk v Turčiji. Iz Carigrada poročajo, da se turška vlada bavi s proučevanjem načrta, ki predvideva ustanovitev generalnega ravnateljstva za tisk in propagando.

Lepa gesta, mladih nemških žen in deklet. Nemške mladenke, vpisane v organizacijo narodnosocialistične stranke, so izjavile svojo pripravljenost, da bodo ob nedeljah nadmeščale ženske, ki morajo dostavljati pisma po hišah. Raznašalke pisem namreč

nimajo prostega niti enega dneva v tednu, ko bi se lahko posvetile domačemu gospodinjstvu. Na ta način bodo posihmal vsaj ob nedeljah razbremenjene.

Dekle se je spremenilo v mladeniča. Socijski listi poročajo iz Kornice v južni Bolgariji, da se je neko ondotno dekle nenadoma — s pomočjo kirurške operacije — spremenilo v moškega. Ko so popravili podatke o spolu v listinah, se je novi fant moral javiti k naboru in je takoj odinrl k vojakom.

Potujoče kuhinje na nemških železnih. Iz Berlina poročajo, da so uvedli pri nemških vojskih vlakih, ki vozijo iz Nemčije na vzhodno bojišče, posebno vrsto vagonov, v katerih kuhajo za vojake. Ti kuhinjski vagoni nadomestujejo svoječasne restavracijske vagoni, ki so bili priključeni brzim in potniškim vlakom v mirnih časih.

Letalo je padlo na sportno igrišče in ubilo 8 dečkov. V okolici Barha na Angleškem je padlo na neko sportno igrišče letalo ter ubilo pri tem 8 dečkov. Tudi pilot letala, ki je treščilo na zemljo, se je ubil.

Protifalangističen film v Združenih državah. Iz Buenos Airesa poročajo, da so začeli v severnoameriških kinematografih predvajati film o današnjih Španiji. Film prikazuje prizore iz falangističnega življenja in ameriški listi porabljajo to priliko, da nastopajo proti španski državi pod vodstvom generala Franca.

Kako se bi prehranjevala Evropa po vojni

Iz Buenos Airesa poročajo o naklepih zaveznikih vlad, ki se tijejo povojne agrarne organizacije na evropski celini. Povojni načrt zaveznikov namerava v prvi vrsti utesniti evropsko proizvodnjo živil, predvsem žita, krompirja in sladkorja, tako da bi bile evropske države na zapadu, to je Francija, Belgija, Španija, Italija ter skandinavske države primorane gojiti ključno zelenjavo, sadje in mlečne izdelke, dočim bi Nemčija pridelovala samo krompir. Glede pridelovanja žita bi se navedene države morale pokoravati zahtevam Rusije, Ameriških Zelenih držav, Kanade in Argentine. Ta program kaže, da bi hoteli sozavzniki države Osi v bodoče popolnoma izključiti gospodarske konflikte, ki so bili deloma tudi sododilni za nastanek sedanje vojne. Nemčija, Italija in Francija naj bi postale odvisne od severnoameriške agrarne produkcije. Konferenca, ki bo končnoveljavno odločala o vprašanju, se bo vršila v Hofspringsu na ameriških tleh.

NAROCITE SE
NA ROMANE

DOBRE KNJIGE

KAJ VEM? KAJ ZNAM?

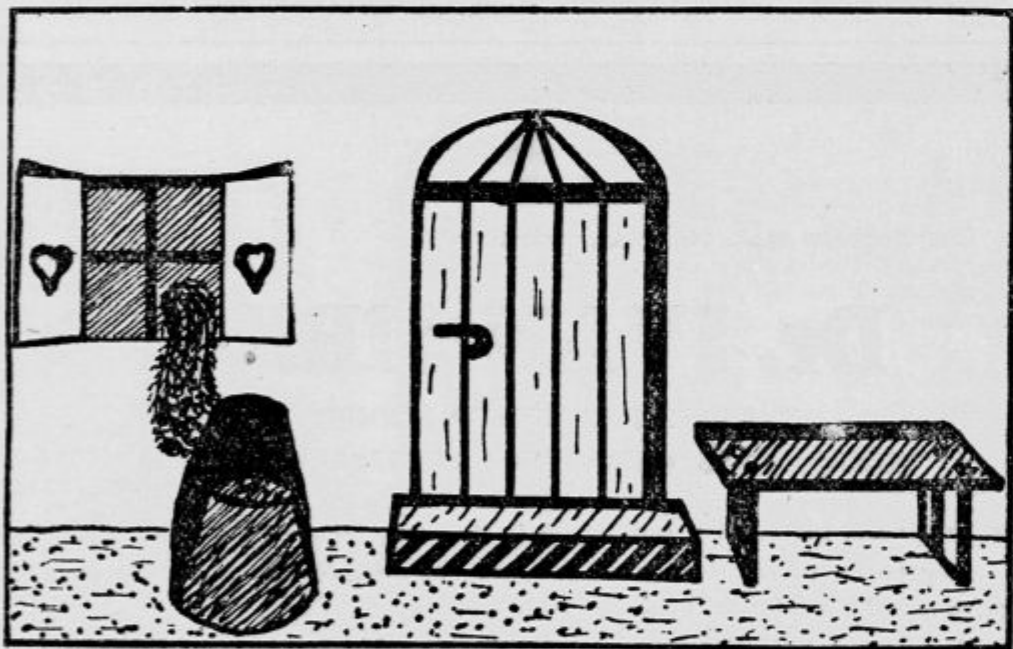
237. Katera operna zgradba je večja: pariška Velika opera ali dunajska Državna opera?

238. Katera je bila zadnja avstrijska kolonija?

239. Kako se imenuje glavno mesto ameriške države Washington?

240. Pozabljivi slikar.

Večja družba umetnikov se vrača zjutraj v mesto. Sonce vzhaja. Slikarja dražijo, da se opoteka in da bi zdaj ne mo.

gel slikati tako, kakor vidi. Slikar sklene stavo, vzame iz žepa skicirko in svinčnik, postavi se kakšnih pet metrov od najbližje hiše in jo nariše. Lahko bi narisal vse po pravici, saj je žarelo vanjo najlepše jutranje sonce. In na sliki je videti v resnici vse: okno z odprtimi obloknica, vrezani srce, križ, lonček z nageljni, vrata in stopnice pred njimi, pa panj in l'op —

a tovariši vendarle trdijo, da je slikar na nekaj zelo očitnega pozabil in da je stavo zato izgubil. Slikar se vrne na mesto, kjer je slikal, in jim da prav. Kaj je bil pozabil?

Rešitev nalog 18. t. m.:

237. Beseda tehtalmentel izvira po nekaterih iz hebrejščine, po drugih iz italijanske (teco-meco, ti za mano, jaz s tabo) in pomeni zmešnjavo, spletko.

238. V kubni kilometer bi lahko spravili mirno vse človeštvo, kar ga je na

zemlji, in še bi ostalo dovolj praznega prostora.

239. Diamant ne ostavi za seboj, če ga sežgemo, nobenega pepela, ker zgori kot čisti ogljik v plinasti, brezbarvni ogljikov dvokis.

240. Za računarje.

11/0.1, 22/0.2, 33/0.3 itd.

Ceferin:

Klešče in škrbine

Preden je Nebeški Oče Adama ustvaril, je sedel pod figovo drevo in razmišljal: »Kaj naj naredim? Kaj mu naj dam: zobe ali kljun?«

Odlučil se je za zobe: »Z zobmi bo imelo človeštvo hudo pokoro: ki mu bo prišla v prid, ko se bodo prereševali grehi... In koliko pametnih ljudi bo zaradi njih imelo masten zaslužek!«

Tako mi je razlagal naš stari, dobri striček Andrej, ko sva lepega dne sopihala po strmih klancu za domačo vasjo. »Glej, saj bi tudi tega strašnega klanca ne bilo, ko bi ne šlo za blaginjo človeštva! Cesto bi bili lahko zložno speljali z majhnimi ovinki, pa je cesarica Marija Terezija izdala patent, da jih morajo v čim višje strmine graditi.«

»Zakaj pa v strmine?« sem se začudil, in striček je brž pojasnil:

»Zato, da ljudje s priprago zaslužijo... Le poslušaj, kako veselo poka konjek bič... in če bi pogledala v obcestne gostilne, bi videla, da so vse polne zadovoljnih pravev.«

Ze v rani mladosti se je začela pokora z mojimi nesrečnim zobovjem. »Oh, kakaj nimam kljuna, močnega trdega kljuna, kakršnega imata krokodil in žolna!« sem večkrat vzdihoval in dregal s palcem po škrbinah.

Kakor ranjen volk sem tulil. Kakor pohojen črv sem zviljal po ležanju. Nekdo je za mater bilo dovolj je žalostre. »Tu imaš desetico, pa takoj k Ankolu!«

Ankol je bil postaven hrust, vesel muzikant, ki ni smel manjkati na nobeni gostiji. Njegovi visoki škornji (mekskajnarji) so se svetili, kakor da so izrezani iz župnikove gosposke kožice.

Pod nosom sta mu kakor vilčni konici štrleli konici košatih, skrbno namazanih in zasukanih brk.

Klobuček (ki ga je nosil malo postrani) je krasil izizvalen ruševčev krivček.

Bil je pravi kmetijski Adonis, na katerem je rado počivala metskikator lepo žensko oko! Možak se je tega dobro zavedal:

Kakor kralj je ponosno vzravnast stopal po vasi. Njegove »frmonke«, ki so mu visle na rami, so bile nagubane kakor škornji na dolgih nogah.

Na obronku čednega gozdiča je stala njegova snežnobela hišica. Po kotati kroni ogromnega hrasta so se lovile soje. Zoprni je bil njihov glas.

Kakor da se rogajo mojim bolečinam.

Ko sem vstopil in je Ankol zagledal rutico na mojem licu, je takoj segel z desnico na polico, kjer je imel spravljeno svoje mučilno orodje, tiste znamenite »klešče-pelikanje!« ki niso nič manj slovele od njegove harmonike.

Nemara se jih je še rja držala, ali celo kri zadnjega pacienta. Prišeci pa ne morem ker jih nisem videl: skrival jih je za hrbtom.

»Odprti žrelo!« je ukazal, »Kateri čakani ti nasaaja?«

Zazajjal sem kakor sem in položil palec na bolni zob.

»Ze vidim,« je pokimal in pomignil hčeri. Angela je bila takrat v cvetju svoje mladosti.

Visoke polne postave, kakor njen oče, je

imela pričeksko po tedanjih modi, da so ji temnorjavi lasje popolnoma zakrivali visoko čelo. Barva njenega obličja je spominjala na kočizo zrele plemenite brešve. V rumenkastorjavih očeh se ji je vžigal plamenček prečudnega ognja. Prava »mis Dolenjska« ki bi jo moral naslikati čopič Veselove roke!

Ta rat sem še komaj vedel, da je ženska tudi za kaj drugega ustvarjena kakor za kuhaličo, šivanko in metlo, toda ko mi je Angela stopila za hrbet, me objela in tri od obeh strani stisnila glavo s svojimi belimi, mehкими rokami, sem zadržel od prej nepoznanega, čudovitega blaženstva.

Tako bi držal glavo do alarma sodnega dne! »Le stni mi bučo da se ne bo premaknila!« je zagodel oče Ankol.

Bliskoma se mu je pa v zaledju sprožila roka — in že mi je zaumelo in zahreščalo v glavi, kakor da se hrast podira.

Swahovito me je zabolelo: njegove pošastne klešče so mi odlomile polovico drugega — zdravega zoba.

»Kaj se boš cemeril!« me je nahnulil. »Boga zahvali ker boš plačal samo za ročevico zoba... in ti groš ostane za zapravljanje!«

Nekaj let pozneje sem spoznal drugega »zobodera«.

Bil je mlinar in gostilničar na Okroglem pri Kranju.

»Delala je brez pomočnice.

S svojimi širokimi šapami mi je kar sam objel glavo in je izdiral bolni kočnik kakor da vleče zamašek iz steklenice s pivom.

Tudi on mi je zalomil zob — na srečo vsaj pravega!

Kaj čuda, da sem po takih izkušnjah imel nezanski strah pred zobarji!

WILKIE
COLLINS.

Nezadosten dokaz

Detektivski
roman

Ključ! Ob tej besedi je Dexter utihnil in se z roko dotaknil čela. Videti je bilo, kakor da mu je koprena zatemnila pogled. Ko se je zbral, je vprašal:

»Kje sem ostal?«
»Kjer služabnica pravi gospe, da so vrata zaklenjena in da je bolničarka odnesla ključ.«

»Ne!« je dejal srdito. »Motite se. Nisem govoril o ključu, govoril sem o neki drugi stvari, ki ste jo pozabili.«

Nisem se hotela pripraviti, bala sem se, da se ne bi kaj zgodilo, ako bi ga ujezila.

Dexter si je z roko podpiral glavo, trudeč se, da bi zbral svoje misli, ki so mu sproti uhajale. Nato je izpregovoril, kakor da je ulovil prvo nit, ki ga lahko pripelje na pravo pot:

»Beppa — tako je imenoval služabnico — je pokleknila, jokala in dejala da... kako sem dejal, da je bilo ime gospe?«

»Rozamunda.«

»Toda čemu Rozamunda in čemu Beppa? Čemu ne gospa in služabnica? Kaj je mogla reči služabnica gospe? Strup? Oh, strup je v omari!... zdravilo je na nočni omari!... bolničarka spi... In pismo? Pismo?... O, to strašno pismo!«

O kakem pismu je hotel govoriti?

»Služabnica je dejala gospe... ne, gospa je dejala služabnici: »Ne, ni ji treba pokazati pisma, naj trpi!« Služabnica je dejala: »Stran, pojdi stran od te mize, dnevnik je v nji. Številka 9 Calderhaws. Vprašajte po Dandiju. A nimate ga. Hočete, da vam povem skrivnost na uho? Ta dnevnik ga bo izdal! Kako se drznete dotakniti mojega vozička? Moj voziček in jaz sva eno; kako se me drznete dotakniti?«

Te zadnje besede so mi pomenile odkritje. Te besede je izpovedal šerifov uradnik v svoji izpovedi. Bile so to Dexterjeve besede, izgovoril jih je, ko je skušal funkcionarjem preprečiti preiskavo. Ni bilo dvoma, glenličnoga skrivnost ga je obsedla in okrog nje se je osredotočila poslednja iskrica njegovega razuma.

Ariela ga je znova prekinila.

»Čemu ste utihnil, gospod? Nadaljujte, nadaljujte, povejte, kaj je dejala gospa služabnica?«

Skušal se je nasmešiti in jo posnemati. »Kaj je dejala gospa služabnica. Dejala je: »In pismo? Morava ga takoj sežgati. V kamini ne gori, vsa hiša je narobe, vsi služabniki so odšli. Strgajva ga, in ga vrziva v smeti. Odšla je za zmeraj. O Sara! Sara! Odšla je za zmeraj!«

Nenadoma se je ustavil, se vzpel po koncu, dvignil roke in bruhnil v strašen smeh.

»Oh, oh, kako smešno! Zakaj se ne smejete? Zabavno je... zabavno! Jaz, ki sem jo ljubil, jaz sem jo ubil! Ubil sem jo; vsilpal sem ji strupa v zdravilo, da bi se maščeval in mu jo vzel. Oh, oh! Toda njega ne smemo obesiti... nočem, da bi me njegova senca motila v mojem miru, mi kalila veselje. Oh, oh!«

Omahnil je nazaj v voziček. Njegov grozoten smeh se je izpervrel v krčevito ihtenje. Mukoma je dihal, strmel je v strop in na pol odprtih ustnicah se mu je prikazal bedast nasme. Maščevanje je prihajalo, zdravnikova predvidevanja so se uresničevala. Zanj je napočila noč.

Kljub temu, da sem bila vsa prestrašena, sem mu priskočila na pomoč, toda že po prvem koraku sem začutila neko roko na svojem ramenu, ki me je naglo potegnila nazaj.

»Ali ste slepa?« je vzkliknil Benjamin in me potegnil proti vratom. »Poglejte!«

Pogledala sem v smer, ki mi jo je bil pokazal. Ariela, ki je bila hitrejša od mene, je podprla gospoda na vozičku in med tem ko ga je z eno roko podpirala, je segla z drugo roko po težki indijanski gorjači, ki

je visela na zidu med orientalskim orožjem. Bila je vsa izpremenjena, oči so se ji svetile kakor divji živali in škripala je z zobmi.

»Vi ste to storila!« je zavpila in mi pokazala svoje orožje. »Le približajte se mi, razbijem vam glavo!«

Benjamin je odprl vrata, še vedno z roko na svojem ramenu. Nisem mu branila. Ariela me je začarala, videla sem samo njo. Ko je videla, da odhajava, je izpustila gorjačo, objela je Dexterja, mu sklonila glavo na rame in zahtela.

»Gospod! Gospod!«

Benjamin me je potegnil iz sobe in zaprl vrata za seboj.

»Nima smisla jokati, Valerija,« mi je nežno dejal. »Raje zahvalite Boga, da ste prišli celi in zdravi iz te sobe. Pojdiva.«

Šla sva v vežo in Benjamin je odprl vrata. Vrtinar je mirno opravljal svoje delo na vrtu.

»Vašemu gospodu je slabo in ženska, ki ga neguje, je izgubila glavo... ako jo je sploh kdaj imela. Ali je kje v bližini kak zdravnik?«

Tudi vrtnarja je ta novica močno prizadela. Zagnal je svojo motiko daleč po tleh.

»Gospod je bolan? Takoj grem iskat zdravnika.«

»Recite mu, naj vzame kakega človeka seboj, potreboval ga bo.«

Vrtinar ga je prezirljivo pogledal.

»Nihče mu ne bo pomagal razen mene.« Benjamin me je spremil domov. Med potjo me je vprašal:

»Kaj naj storim s tem, kar sem napisal?«

»Ste zapisali vse?«

Kadar se česa lotim, sem natančen. Vse sem zapisal, besedo za besedo. Kaj naj storim s tem?«

»Dajte meni.«

»Kaj boste vi s tem?«

»Ne vem še, vprašala bom advokata Playmora.«

Še isti dan sem pisala advokatu in ga obvestila o vsem, kar se je bilo zgodilo, proseč ga pomoči in nasveta.

Pismu sem dodala prepis Benjaminovih zapisov. Pozno v noč sem bedela in čitala in čitala sem zadnje Dexterjeve besede. Do katere meje mi utegnejo koristiti?

Naslednjega jutra sem dobila sporočilo o Dexterju. Zdravnik je izjavil, da se nahaja v popolni duševni zmedenosti in ne vidi nikogar okrog sebe. Nepremično sedi na svojem vozičku, v neke vrste letargiji. Je in piše kakor žival. Istega jutra sem prejela brzojavko od advokata Playmora. Brzojavil mi je:

»Nocoj odpotujete v London, pričakujte me jutri po zajtrku.«

Zares je prišel naslednjega dne po zajtrku. Njegove prve besede so me navdale z veseljem in začudenjem.

»Nočem reči, da ste premagali vse ovire, a gotovo ne bi prišel, ko ne bi napravili Benjaminovi zapiski najglobljšega vtisa name. Prvič vam rečem, da imate v rokah izglede na uspeh. Ta ubogi stvor je v svoji duševni zmedenosti storil to, česar ne bi storil nikdar pri zdravem razumu: pokazal nam je pot do resnice. Spomin je zadnja zmožnost, ki je še živelja v njem in to je bil odgovor na njegovo prizadevanje, da bi povedal svojo zgodbo. Verjamem, da je nezavedno govoril iz njega spomin, ko je jel proti koncu svojega pripovedovanja namigovali na strup in na posled izpoved. To pismo je moralo biti v ozki povezanosti s skrivnostjo. Preberimo še enkrat Benjaminove zapiske: »In pismo? Morava ga takoj sežgati. V kamini ni ognja, vsa hiša je narobe, vsi služabniki so odšli. Strgajva ga in ga vrziva v smeti. Ona je odšla za zmeraj.«

Morda še ne veste,

— da so imeli kmečki prebivalci neke nemške pokrajine še do nedavnega navado, da so se vsako jutro odkrili soncu v pozdrav;

— da nihče ne umre zaradi hudega zaprtja, temveč zaradi tega, ker ga zadene srčna kap. Srce ne more dobavljati žilodcu krvi ki je potrebna za prekomerno dolgo prebave. Zato ni točno reči: »Umril je zaradi hudega zaprtja!«

— da so stari Rimljani hodili gologlavi. Starejše osebe so se smele med dežjem pokriti, mladina pa je morala biti zmeraj brez pokrivala;

— da so v začetku našega stoletja izdali v Nemčiji priročnik za avtomobiliste, ki je med drugim priporočal vozačem, da morajo preden zahupajo v bližini kaknega konja, dati od sebe kakršen koli človeški glas, da bi se žival ne ustrašila misleč, da je avtomobil duh.

Za odganjanje psov in gosi pa je priročnik svetloval bič;

— da so stari Rimljani smatrali, da je jedina sol sveta; isti pomen so pripisovali tudi solnicam;

Drobiž iz Francije

Po odredbi francoske vlade se letošnji 1. maj v Franciji ni obhajal kot praznik. »Praznik dela« so v Franciji proslavili namesto 1. v nedeljo, 2. maja. Praznik je seveda imel resen značaj, kakor se spodobi sedanemu času, ko žalujejo Francozi v Parizu in severozahodnih mestih države za številnimi žrtvami letalskih napadov. V ostalih delih Francije so upravne oblasti departementov pozvale prebivalstvo, naj se »praznik dela« obhaja na ta način, ki bo olajšal položaj delovnega ljudstva.

Zupanstva francoskih občin so bila od upravnih oblastev pozvana, naj skrbijo posebno za to, da dostojni ljudje prevzamejo botrstvo za novorojene otroke delavcev, ki se nahajajo na delu v Nemčiji.

Generalni komisar za vojne ujetnike in njih zadeve André Masson je v Vichyju sprejel predstavnik tiska ter jim pojasnil, da so bile skupine francoskih vojnih ujetnikov prvič zaposlene pri bombardiranju Lorijenta. Pri tem so bili štirje morje ubiti. Tudi pri zračnem napadu na Boulogne se je po sporočilu Massona zelo izkazala skupina 65 francoskih vojnih ujetnikov, ki je, čeprav so bili nekateri izmed njih ranjeni, hrabro vztrajala na svojih mestih.

Otroke iz okolice Pariza, kjer je bila pri nedavnem napadu razdejana neka šola, več drugih pa poškodovanih, bodo poslali na kmete in sicer jih bodo razdelili na 7 okrožij notranje Francije. Pet tisoč pariških otrok je že odrinilo v departement Creuse. V okrožju Alier je pripravljenega prostora za 10.000 otrok. Prosvetni minister Bonnard, ki skrbi za to, da najdejo otroci bombardiranih krajev nova zavetišča, je izjavil, da v današnjih razmerah ni važno, če se otroci selo ali ne, važnejše je, da jih rešijo ter jim ohranijo življenje. V skladu z ministrom za poljedelstvo je bilo tudi določeno, da se končajo v letošnjem školskem letu ljudske šole 15. junija, dočim bi sklep pouka na višjih šolah 1. julija. Na ta način bo mogoče zaposliti mladino pri kmetijskih delih, kjer se močno čuti pomanjkanje delovnih sil. Iz istega vzroka so bili pri letošnjih maturitetnih skupinah odpravljeni ustni izpiti.

Na pobudo vlade so bili aretirani in odpeljani v ječe vsi v Vichyju živeči Rusi in poljski, ki so sodelovali v španski državljanski vojni. Med aretiranci je tudi nekaj bivših članov španske komunistične vlade, ki so se izpremišljali v Španiji mudili na francoskih tleh ter so se zatekli v Vichy, prepričani, da jih bodo tam pustili na miru. Vzroki navedenih aretacij niso znani, vendar ni dvoma, da iščejo med njimi elemente, ki skrivaj ščuvajo domače prebivalstvo.

Določbe za zaporni pas ob španski meji so bile v zadnjem času poostrene. Po teh določbah je Židom, oseben brez državljanstva ter španskim beguncem kakor tudi

gotovim vrstam inozemcem prepovedan vstop na to ozemlje. Izvajanje ambulantnih poklicev kakor tudi popotovanje ter prenočevanje pod šotori na prostem je prepovedano. Francozi, ki stalno bivajo v tujini, morajo imeti o tem posebno izkazilo na svoji izkaznici o istovetnosti.

Sloviti Kazino v Nizzi, ki stoji na pilotih v morju, podirajo. Igralnica, ki je privlačila tjakaj ljudi iz vseh delov sveta, je že nad pol leta zaprta. V 56 letih obstoja tega Kazina so se v tem kraju shajali igralci rulete in bakarata iz vseh delov sveta.

Francoska vlada je izdala zakonski dekret, ki omogoča častnikom, podčastnikom in pomorščakom, ki so do 26. novembra lanskega leta služili aktivno, zaposlitev v gotovih panogah civilne uprave. To namestitve lahko dosežejo imenovani brez posebnihkušenj ali drugih poklicnih pogojev.

V Parizu se je v zadnjem času močno pomnožilo število tako zvanih skupinskih restavracij. Statistični podatki pravijo, da se hrani v takšnih lokalih že nad sto tisoč oseb. Dostop v te lokale pa imajo samo osebe, katerih mesečni dohodki ne presegajo 3000 frankov. Cena za kosilo v takšni restavraciji znaša 8 do 16 frankov, pri vsem tem pa odvajajo gostu kar najmanj mogoče živilskih znamk.

Maršal Petain je dovršil na velikonočno soboto svoj 87. leto. Na izrecno željo starega maršala ni bilo ob tej priložnosti nobenih proslav in slavnosti.

SPORT

Dodatki in še dodatki

dogodkih izven doma
še nekatere zanimivosti o nedeljskih

V Italiji so zadnjo nedeljo imeli zelo bogat spored v sportu, predvsem seveda na nogometnem polju. O tem smo že objavili prve podatke, zdaj pa dodajamo iz boljših virov še nekaj podrobnosti.

Tabori nogometnih pristašev v Kraljevinah so zdaj ta čas razdeljeni na tri stranke: enim gre za zmago v pokalnem tekmovalstvu, drugim je najbolj pri srcu obstanek v diviziji A, tretji pa si belijo glave, kakšen bo konec v diviziji B. In še nekaj tisoč je prav posebnih, ki se tresejo za razvoj tekmovalstva onih, ki pojdajo iz divizije C v naslednjo višjo. Vsi ti so to nedeljo imeli svoje bogato veselje, eni sladko, drugi bridko.

Med zadnjimi, ki so še ostali v konkurenci za nogometni pokal Italije, so po nedeljskih bitkah preostali le še štirje, prav za prav sami taki, na katere smo računali. Torino in Venezia sta zmagala doma, Roma in Genova pa na tujih igriščih in nič ni bilo izredno nepričakovane pri teh odločitvah. Zmagali so pač boljši in konec razprave je za one, ki so se tolažili z znano prislovico o začaranem okroglem usnuju. Venezia ima v tej družbi še posebno težko nalogo, ker jo čaka obenem s polfinalom za pokal še ena kvalifikacijska tekma za obstanek v diviziji najboljših.

Ta tekma, katere dan in kraj tudi še nista določena, je zdaj potrebna naenkrat zaradi tega, ker so Triestinci zmagali še enkrat v tem dodatku k prvenstvenemu sporedu divizije A in tako pospravili cele štiri točke. Bari in Venezia pa sta zaradi medsebojnega remisa dobila pač vsak po eno. In tako bo zdaj morala ponovna tekma med njima odločiti, kdo izmed njiju se bo vozil prihodnjo sezono v I. razredu in kdo samo v II.

V diviziji B med tem še vrtijo svoj prvenstveni ples. Minulo nedeljo niso napredovali mnogo, saj sta bila v boju za točke zaposleni samo enajstorici: Brescia in Spezia na igrišču slednje. Gostje so to partijo dobili s 4:3 (1:1) in si s tem lepo popravili položaj v tabeli, v kateri so zdaj vodilni trije klubi Modena, Napoli in oni. Prihodnjo nedeljo — to bo tretja pred zaključkom — bo spored spet popolen in zdaj se le še bo začel oni pravi ples za prve tri, ki imajo tako rekoč enako daleč do prvega mesta.

V kvalifikacijskih tekmah najboljših moštev divizije C so preteklo nedeljo zmagali Termi, Salernitana, Lecco in Gorizia, medtem ko je ostala tekma Verona—Lecco neodločena (1:1). Ni še znano, koliko moštev izmed 11, ki kandidirajo za napredovanje, bo prihodnjo jesen res vstopilo v divizijo B, toda najbolj viden naskok je dozdaj med vsemi dosegla Gorizia, ki mora prihodnjo nedeljo nastopiti — tretjič pred koncem te borbe za izbiro — proti Veroni doma.

Po zadnjih sklepih nogometne federacije se bo najprej zaključilo pokalno tekmovalstvo, kvalifikacijski turnir za Venezio pa se bo nadaljeval potem, ko bo to moštvo opravilo svojo nalogo pri pokalu. Seveda računajo vsi poznavalci na finale med Torinom in Genovo. Kje bo zadnja

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šte. 9, ki velja po naredbi Viseoke komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino Ljubljansko naslednje cene na drobno (z všteto trošarino):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2.30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2.20 lire; testenine iz enotne moke 3.90 lire za kg; enotna pšenčna moka 2.70 lire; enotna koruzna moka 2.20 lire; riž navadni 2.70 lire; fižol 6 lire za kg.
2. Jedilno olje (olivno) 14.70 lire za liter; surovo maslo 28.40 lire za kg; slanina sojena 19 lire za kg; mast 17 lire za kg.
3. Kisla, 4% vnsko 6.35 lire za liter.
4. Mleko 2.50 lire za liter; kondenzirano mleko v doazah po 880 g 15.90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7.55 lire za dozo.
5. Sladkor: sladkorna sipa 8.25 lire za kg, v kockah 8.35 lire.
6. Mehka drva, razžagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33.60 lire za sto; mehki roblanci (žamane), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lire za sto; trda razžagana drva 40 lire za sto; enotno mlno, ki vsebuje 23—27% kisline. 4.10 lire za kg

kvalifikacijska tekma za odhod iz divizije A, še ni določeno.

Ko smo že pri nogometni žogi, zapišimo še izide drugega kola v tekmah za nemško državno prvenstvo, ki ga letos — nekoliko pospešeno — igrajo po pokalnem sistemu, in sicer takole: München 1860—Kickers Offenbach 2:0, Saarbrücken—Victoria (Köln) 5:0, Schalke 04—Wilhelmsaven 05 4:1, Mannheim—Westende (Hamborn) 8:1, Dresdner SC—Eintracht (Braunschweig) 4:0, Vienna (Dunaj)—Brieg 8:0, Königsberg—Varšava 5:1 in Holstein-Kiel—Berliner SV 92 2:0. Na tekmah je bilo povprečno povsod po več desetstisoč gledalcev.

V dolgih kolonah atletskih izidov zadnje nedelje — po italijanskih tekalstvih se je ta dan začelo prvenstvo po družinih — zasluži posebno pozornost skromen domači miting v Trevisu, kjer so tekmovali med seboj reprezentanca Trevisa, Bolzana in Vicenze. Na prireditvi je nastopil — izven konkurence — tudi svetovni rekordar v metu diska Adolf Consolini, ki je zalučal ploščo do — 51.54 m. To je znamenja za začetek sezone!

Izborni trboveljski nogometaši

Spodnještajersko nogometno prvenstvo, ki je poleg štajerskega konkurenca zase, se bliža koncu. Vodstvo je v sigurnih rokah Trbovelj. Ki jih praktično ne more noben drug tekmeč zrniti s prvega mesta. S tem so si Trboveljčani pridobili pravico sodelovanja v prvenstvu štajerskega okrožnega razreda, v katerem igrajo sedaj Rapid, Železnikar iz Maribora in Celje. Predvideno je, da bodo Trbovelje že jeseni izrle v višji skupini.

Drugo mesto pripada mariborskim Poštarijem, ki so se kljub raznim težavam zelo pogumno borili. Sledijo jim na naslednjih mestih BSG Westen iz Celja in Zagorje, katerih končno mesto še ni določeno, ker morajo odigrati še nekaj tekem. Precej jasnosti bodo prinesli izidi večerašnje nedelje, ko sta bili odigrani tekmi BSG Westen in Trbovelje ter Poštarij—Zagorje.

Do teh tekem je bilo stanje v tabeli naslednje:

Trbovelje	12	12	0	0	38:8	24
Poštarij	13	11	0	2	22:17	22
BSG Westen	13	9	0	4	44:22	18
Zagorje	12	8	0	4	12:25	16
Ptuj	14	7	0	7	17:19	14
Hrastnik	14	5	0	9	24:18	10
Marenberg	14	4	0	10	7:45	6
Slov. Gradec	14	3	0	11	2:12	6

Pristavimo tukaj še to, da se izmed spodnještajerskih klubov trije že udeležujejo prvenstva v tako imenovanem okrožnem razredu (skupina B), kjer prav tako zavzemajo prav čedna mesta. Že na prvem mestu je mariborski Rapid, toda tudi tretje in četrto mesto je zasedeno po ostalih dveh udeležencih iz nižjih krajev, mariborskih Železnikarjev in Celjanov.

Drobne zanimivosti

Strožji ukrepi za prodajo blaga na Angleškem, Iz Lizbone poročajo, da je angleška vlada poostрила ukrepe za prodajo tekstilnih izdelkov. Mnogo obratov te stroke ne izdeluje več predmetov za uporabo civilnega prebivalstva, ker so jih vpregli v mrežo vojne industrije.

Rumuni zbirajo stare obleke. Na dan bojnikov so priredili v Rumuniji zbirko stare obleke, ki je vrgla milijon oblačilnih kosov, vrednih 659 milijonov levjev. Stare obleke bodo predelali v nova oblačila za rumunsko vojsko.

Kovine v človeškem telesu

Baker je telesu potreben pri tvorjenju krvi — Zado-
stuje ga izredno majhna količina

Zakaj potrebuje človeško srce baker? To se da pojasniti v nekaj besedah. Potrebuje ga namreč za to, ker sodeluje kemična prava baker pri tvorjenju krvi oz. pri tvorjenju rdečega krvnega barvila. Baker je nepogrešna snov tudi za snovno izmenjavo v telesu. Tako vsebuje kri, seveda tudi srce, organsko vezan baker, ki ga je največ v vranici in jetrih, kjer se vsa kri v nepretrganem delu filtrira in čisti. Pri tem delu gre za to, da se med 30 milijoni rdečih krvnih teles izločijo že izrabljene.

Strokovnjaki so ugotovili, da je v jetrih novorojenčka v prvih treh dneh njegovega življenja 11krat tako velika količina bakra, kakor v jetrih odraslih. Iz tega sklepajo, da potrebuje človek pred in po rojstvu posebno veliko bakra. Bakru pa pripada v krvi še posebna naloga. Krvnotvorna moč v barvilu rdečih krvnih teles vsebovanega železa se nomreč učinkovito uveljavi šele, če je v krvi sled bakra. Zadoštuje samo najmanjši deleč grama, pri mnogih telesu življenjsko potrebnih prvinah pa računajo celo z milijontinkami grama.

Ali vam živo srebro ugaja?

90% vseh ljudi od dojenčka naprej ima v svojem telesu tudi nekaj živega srebra. To ni nič čudnega, ker vsak človek dnevno uporabi s svojo hrano tudi nekaj živega srebra. Tako so izračunali, da vsebuje funt zelenjave do 35, jabolko pa od 1 do 10 milijonov grama živega srebra. Zdravo telo, ki odklanja strup tudi v najmanjših količinah, pa kmalu izloči to šranilno živo srebro.

Zlato v ovsenih kosmičih

Človek pa uporabi celo nekaj zlata. Za kritje te potrebe po zlato niso nujne posebne skrbi, ker ga dobavlja narava že pripravljeno za uporabo. Zlato vsebujejo razna živila, med katere prštevamo tudi volovska jetra, lesnike in ovsene kosmiče. Pred nekaj leti so našli na Slovaškem sledove zlata celo v rogovju, kopitih in dlakah smrjadi in rogovju jelenov. Živali so ga sprejele v telo s hrano, na kar ga je organizem izločil tako, da ga je naložil v že imenovane telesne dele. Tudi človeško telo izloča zlato, zdi se pa, da izrabi nekaj zlata tudi kri.

Aluminij in nikelj kot živili

Količina in vsebina kovin v našem telesu je pogojena po naši hrani. Človek potrebuje kakor žival in rastlina aluminij za zdravo, neovirano rast svojih organov. Kakor druge kovine dobavljamo tudi aluminij telesu s hrano. Če si namažemo na kruh margarino ali maslo se pogostimo vedno tudi z majhnimi sledovi niklja. Ta je telesu potreben za njegovo gradnjo. Telo ga kopiči v jetrih in trebušni slinovki. Z močnatimi jedmi, zelenjavo, krompirjem, lečo in mladimi gobami, predvsem pa z govejimi in konjskimi jetri, dobavljamo telesu cink, ki ga največ uporabijo naša jetra. Le majhen del ga telo pošlje v mišičevje in mozeg.

»Železno« zdravje z železom

Sedaj bi lahko domnevali, da se telo zadovolji s to izbiro kovin in da drugih ne potrebuje. Temu pa ni tako, ker vsebuje telo še več takih prvin, ki so mu potrebne v zelo skromnih količinah. K železu namreč moramo dodati še svinec in železo.

Šele pred nekaj leti je nek raziskovalec ugotovil, da vsebujejo naši zobje svinec. Čim starejši je človek, tem več ima svineca v zobeh. »Železno« zdravje zahteva končno še nekaj uvoza železa, ker ga potrebujejo rdeča krvna telesa, kakor tudi krvni serum. Železo se v glavnem kopiči v vranici. Zopet gre za količine, ki jih računamo z milijontinkami grama. Te težko predstavljive majhne množice, s katerimi je možna kri bolj založena kakor ženska, so tako življenjsko važne, da oboli organizem na posebni bolezn, če odtegnemo krvnemu serumu le 20 del potrebnega železa. Z običajnim hranjenjem preprečimo tako pomanjkanje, ker je narava sama poskrbela za to, da vsebujejo vsa glavna naša živila, posebno pa listnata zelenjava, organsko vezano železo. Vsek človek dobi po naravi in poti »železni« obrok, ki ga potrebuje za svoje zdravje.

Nova pogajanja med Slovaško in Švico

V začetku junija se bodo vršila nova pogajanja med Slovaško in Švico za ugotovitev kontingentov za drugo polovico tekočega leta. Zadnja pogajanja so bila lani v septembru in na njih je bila določena za prvo polovico tekočega leta izmenjava blaga v vrednosti 300 milijonov kron. Izmenjava blaga med obema državama je dosegla lani vrednost 460 milijonov kron in sicer je odpadlo na izvoz 240, na uvoz pa 220 milijonov. Vsi kontingenti torej niso bili izrabljeni. V strukturi izmenjave blaga med obema državama se v bodoče ne bo nič izpremenilo. Slovaški dobavlja Švica v prvi prsti les, mineralno olje, cement, celulozo, stanjono volno, predvno sladkor, spirita in proizvode suhe destilacije lesa. Iz Slovaške pa uvaža tekstilno blago, zlasti bombaž in umetno svilo, ure, stroje, plemenito živino in medikamente. V prvem četrtletju tekočega leta je znašala vrednost med obema državama izmenjanega blaga okrog 130 milijonov kron. Uvoz in izvoz sta bila približno enaka. Lansko leto je bilo za Slovaško zaključeno z aktivnim saldonom na pram Švici.

Novi turški proračun

Finančna komisija turške velike narodne skupščine je obravnavala prejšnji tedenski osnutek novega turškega državnega proračuna, ki znaša okrog 480 milijonov turških funtov in je za 87 milijonov večji od lanskega. Po nekaterih pojasnilih finančnega ministra Agralja so bili sprejeti vsi predlogi glede zvišanja davkov.

Telefonski promet v Krakovu

Glavna ovira v telefonskem prometu bivše Poljske, ki jo bo mogoče odstraniti le polagoma, je preobremenitev vseh telefonskih prog. Pred vojno tega ni bilo. V Krakovu se je poraba telefona v primeri s predvojnimi časom podvojila. Prej so bili telefonski pogovori v splošnem enakomerno porazdeljeni na ves dan, in bilo jih je kot rečeno polovica manj. Zdaj pa pride večina telefonskih pogovorov na pozne popoldanske ure, ko so vse telefonske proge silno preobremenjene, tako da morajo ljudje čakati po cele ure, da pridejo na vrsto.

Naš predobri mož, oče, brat, stric in svak

Dr. IVAN ŠIRKO

SVETNIK DEŽELNEGA SODIŠČA in
PREDSTOJNIK OKRAJNEGA SODIŠČA V METLIKI

je nenadoma preminul v ljubljanski bolnici.

Pogreb bo v četrtek, dne 20. t. m. izpred domače hiše na pokopališču pri Sv. Roku v Metliki ob 5. uri popoldne.

Bog daj duši lahko!

Metlika, dne 18. maja 1943.

Rodovina Širkova • Ganglova

A. ALEXANDER:

45

POZABLJENI NAPEV

ROMAN

»Mamica, boljše bo, da plačaš takoj,« je Wilbur mirno pripomnil.

»Misiš?« Segla je v ročno torbico, izvlekla sveženj bankovcev in našla kapitanu razliko v roke. »Evo,« je rekla, ko je odrinila zadnji dolar, »in zdaj naju peljite v najini kabini. Prvi razred, kako-pak!«

»Samo en razred imamo.«

Kapitan je krenil naprej. Peljal ju je pod jadro, omaščeno z ribjim oljem, ju vodil med zaboji in sodi, po katerih se je cedil deget, ter ju spustil po ozkih, strmih stopnicah v tesen prostor, ki ga je skopno osvetljevala majcena brlika na olje. Smrad po žaltavi maščobi in gnilih ribah je bil kar dušev. V kotu je stala umazana, vegasta miza z dvema praznima zabojema, ki sta nadomestovala stole, čeprav so žebli še štrleli iz njiju. Dve viseči postelji ob straneh prostora sta dopolnjevali razkošno opremo.

»Kaj pa je to?« je vzkliknila kandidatka za milijonsko dediščino in prebledela od jeze.

»Vaša kabina, gospa!« je kapetan mirno odvrnil.

Mornar je prišel za njimi, vrgel prtijago v kot in izginil s kapitanom vred, preden je utegnla vrisa žena znova dati duška svojemu ogorčenju.

21. POGlavJE

Kapetan Hearn je imel redki dar, da je čisto naprej slutil kak dogodek. Ne enkrat, ampak večkrat se je bilo zgodilo, da je sredi zasledovanja zločincev mahoma prekinil svoje ukrepe in počakal, da mu zasledovaneec sam od sebe pade v roke. Tudi če kraj, ki si ga je bil izbral, ni bil vselej tisti, kjer bi bil dosleden mislec pričakoval razpletke, se je vendar zanesel, da bo usoda prinesla grešnika prav semkaj in nikamor drugam!

Radovednežem, ki so hoteli vedeti, odkod ima zaslužni uradnik to zmožnost, je Hearn zmerom rade volje pojasnil, da ne gre v bistvu za nič drugega kakor za preprost račun: za nekakšno matematično enačbo. In ker ni kapetan nikoli skoparil s prispodobami, je rad primerjal vso reč s sodbo, ki jo izreče sodnik. Le-ta obsodi ali oprostí obtoženca na osnovi vrste dognanih dejstev, ki jih v mislih postavlja drugega k drugemu, tako da prištevá obtežilne razloge, odšteva pa razbremenilne, dokler se ne pokaže razlika, to je, pravorek. Takisto je ravnal tudi on nasproti zločincem, in pri tem je pogosto došel na točko, s katere je videl kak dogodek naprej.

Zaradi te svoje posebne spretnosti ni bil mali uradnik prav nič presenečen, ko ga je Huntington dva dni po vlezaninim razgovoru v svoji pisarni poklical na telefon. Zasebni detektiv ga je

pozdravil in mu kratko javil, da je bilo neko število oseb, med njimi več Manhattanovih sorodnikov, zvaljenih na ladjo »Izabelo«, kjer so zdaj »ujetniki. Hearn se je nasmešnil preproščini te zanke, kajti njegova prva misel je bila, da ne gre za nič drugega kakor za bedast poskus, dobiti ga v pesti. Ali je bil Huntingon res tako neumen in je pričakoval, da bo z dvema ali tremi spremljevalci pohitel na parnik, kjer bi jih dvajsetorica krepkih mornarjev zlahka ugnala?

Vsekako je kapetan neutegoma ukrenil, kar je bilo treba, in tako je zvedel, da je »Izabela« četrte ure po Huntingtonovem telefonskem klicu dvignila sidra. Brezčični pozivi so ostali brez učinka, in pristaniška policija, ki jo je Hearnovo skrivnostno pooblastilo izpodbodlo k največji naglici, je v komaj dveh urah pripravila majhen, a silno hiter parnik, na katerega se je vkrcalo petdeset oboroženih mož.

Začel se je lov na »Izabelo«.

Hearn je slonel spredaj na ograji in strmel v kipeče valovje, ki ga je dvigal ladijski kljun. Zadovoljen je bil, ker je šlo vse tako gladko izpod rok: najpoznejše čez nekaj ur bodo dohiteli »Izabelo«, in vse, kar ostane, bo igrača.

Hkratu pa se mu je zdela prav ta nenavadna lahkoto močno sumljiva, tako da se ni mogel otestri neprijetnega občutka. Misli so mu valovale sem ter tja, ne da bi se mogle ustaviti, in ko je parnik pristaniške policije čez deset ur res dohitel »Izabelo« in se je Hearn z dvajsetorico spremljevalcev spustil v čoln in odveslal proti parniku, mu je notranji glas razločno pravil, da se razvija vsa stvar natanko

po Huntingtonovih željah. To, da ni mogel uganiti, čemu ves manever, je delalo malega policista še posebno nervoznega.

»Na »Izabeli« je bila nepopisna zmešnjava. Med mornarji, ki so tekali po palubi sem ter tja, in od premoga počrnelimi kurjači, ki so bili prišli na vrh gledat, zakaj je bilo treba ustaviti stroje, si opazal nemajhno število elegantno oblečenih potnikov, ki so kazali vse znake nepopisnega razburjenja.

Hearna so sprejeli kakor odrešenika; je s težavo se je otresel pretiranih dokazov njihove hvaležnosti.

Dva izmed vseh sta se s svojo vzvišeno mirnostjo razlikovala od ostalih: kapitan, ki je bingljaje z nogami sedel na nekem zaboji in dozvedno vse zaverovan trebil svojo pipico, in detektiv Huntington, ki je nedaleč od njega slonel ob ograji. Ta je brezbržno zrl na razburjeno množico. In šele tisti mah, ko je videl, da gre mali policijski uradnik proti njemu, se mu je nekaj zablskalo v očeh.

»O, glejte si, gospod Huntington!« je vzkliknil Hearn s presenečenjem, ki je bilo to pot iskreno, zakaj nikoli si ne bi bil mislil, da ga čaka tudi tu in v takem trenutku srečanje z detektivom. »Kaj delate na »Izabeli«?

»Zločin sem hotel preprečiti,« je mirno pojasnil detektiv, »toda ni mi uspelo. K sreči ste prišli še za časa vi, ki ste spretnjeje od mene, in ste poskrbeli za dobro in hrabro spremstvo.«

Kapetan nekaj trenutkov ni vedel, kaj bi,

»Ali smem vedeti, kaj se godi?« je vprašal nato.